

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Studijní obor: Psychologie

Kontingence sebeúcty a autenticita

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Vypracoval:

Filip Jagrik

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedl v seznamu literatury.

V Praze dne .....

Poděkování:

Rád bych poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Doc. PhDr. Karlu Hnilicovi, CSc., za trpělivé poskytování potřebných materiálů, za čas, jež si vedení práce žádalo, a za projevenou vstřícnost.

ANOTACE

Obsah:

Úvod.....	6
1 Sebeúcta.....	7
1.1 Pojmy reflexe self.....	7
1.2 Sebeúcta.....	8
1.3 Dimensionalita sebeúcty.....	10
1.3 Vlastnosti sebeúcty.....	12
1.4 Implicitní a explicitní sebeúcta.....	14
1.5 Funkce sebeúcty.....	15
1.6 Zdroje sebeúcty.....	17
1.6.1 Konstituční faktory.....	19
1.6.2 Kognitivní faktory.....	20
1.6.3 Sociální faktory.....	22
1.6.4 Kulturní faktory.....	24
1.6.5 Rodové rozdíly.....	25
1.7 Mechanismy obrany sebeúcty.....	26
1.8 Konceptualizace optimální sebeúcty.....	29
1.9 Kontingence sebeúcty.....	31
1.9.1 Doménově specifické kontingence sebeúcty.....	33
1.9.2 Kontingence sebeúcty – motivace i zranitelnost.....	35
1.9.3 Vývoj kontingencí sebeúcty.....	36
1.9.4 Oblasti kontingencí podle Crockerové a Wolfeové	38
2 Autenticita.....	40
2.1 Koncepce autenticity Goldmana a Kernise.....	40
2.2 Teorie sebe-determinace.....	43
2.3 Pravé, falešné self a narcismus.....	45
Závěr.....	49
Literatura.....	50

Úvod

Sebeúcta je jedním z centrálních psychologických fenoménů, a jakožto vztah člověka k sobě samému spoluurčuje také jeho vztah k druhým a ke světu. Vysoká sebeúcta byla tradičně považována za jeden z nejdůležitějších pramenů životní spokojenosti a za znak psychologického zdraví, naopak sebeúcta nízká je často dávána do souvislosti s patologickými jevy.

Výzkum sebeúcty se v minulosti zaměřoval především na její obecnou úroveň, ta ovšem není její jedinou důležitou charakteristikou. Vysoká sebeúcta sama o sobě ještě nemusí být indikátorem psychologického zdraví. Podstatnou úlohu v psychologickém fungování hraje stabilita/labilita sebeúcty v čase, případně její jistota či křehkost. Tyto vlastnosti sebeúcty souvisí předně s mírou, v níž je jedincův pocit vlastní hodnoty závislý (kontingentní) na naplňování specifických kritérií, případně na povaze těchto kritérií či jedincovy schopnosti těmto dostávat.

Podle teorie sebe-determinace je kontingentní sebeúcta výsledkem introjekce hodnotících kritérií, které znamenají vnitřně kontrolující regulaci spjatou s prožitky tenze (fenomén „měl/a bych“). Pokud je sebeúcta založená na hodnotách, které nejsou člověku bytostně vlastní, naplňování či udržování vysoké sebeúcty může být v rozporu s jeho niternými potřebami, a tudíž může bránit jeho autentickému bytí.

Ve své práci se hlouběji zabírám komplexním fenoménem sebeúcty, a to zejména v kontextu vztahu podmíněné sebeúcty a autenticity.

1. Sebeúcta

1.1 pojmy reflexe self

Na poli psychologie i mimo něj existuje řada pojmů, které referují k **sebereflexi** a specifickému vztahu člověka k sobě samému. Společné těmto pojmům je, že se dotýkají fenoménu duality jáství, neboť já je v nich zpravidla **původcem** reflexe či hodnocení (já jako subjekt, poznávající, v angličtině *I*) a zároveň i jeho **objektem** (já jako objekt, poznávané, v angličtině *Me* či *Self*). Protože tyto pojmy postrádají jednotné definice (jejich exaktní vymezení je fakticky nemožné, protože jsou různými autory různě konceptualizovány), úlohou této kapitoly je pokusit se tyto pojmy vzájemně vymezit a vysvětlit tak, jak k nim bude přistupováno ve zbytku textu.

Teoreticky asi nejobsáhlejším psychologickým konstruktem zachycujícím reflexi sebe sama je termín **sebepojetí** (*self-concept*). Sebepojetí bylo tradičně chápáno jako globální představa sebe sama, výsledek vlastního sebepoznávání. V současnosti je sebepojetí pojímáno komplexněji, je zdůrazňována jeho multifacetovost, hierarchická struktura a dynamika. To znamená, že sebepojetí sestává ze systému dílčích představ já, které existují v určité hierarchii (podle míry konkrétnosti či obecnosti). Tyto dílčí mentální reprezentace já se mezi sebou v řadě aspektů mohou lišit (př. reálné já a ideální já), a mohou být různě aktivovány v závislosti na času a situaci, potom se hovoří o tzv. aktivovaném sebepojetí (Blatný, 2003).

Převážně afektivní a hodnotící složka sebepojetí je v angličtině nejčastěji označována jako *self-esteem*. Zde se dostáváme k terminologickým sémantickým i překladovým nejednoznačnostem. Jazykově pravděpodobně nejpřesnějším českým ekvivalentem anglického *self-esteem* je pojem **sebeúcta** (podstatné jméno *esteem* je překládáno jako úcta, respekt, čest, vážnost, váženost atd.). Přesto řada českých autorů (př. Blatný, 2001; Výrost a Slaměnik, 1997) používá jako ekvivalent anglického *self-esteem* pojem **sebehodnocení** (myšleno zároveň jako proces, i jako výsledek).

Podle mého názoru je pojem sebehodnocení širší než pojem sebeúcta, protože ne všechny obsahy, kterých se sebehodnocení dotýká, mají vztah k sebeúctě, či pocitu vlastní hodnoty (například mohu posoudit, zda jsem či nejsem dobrý v matematice, výsledek tohoto hodnocení ovšem nutně nemusí mít vliv na moji sebeúctu, protože matematika nemusí být oblastí, na které je má sebeúcta či pocit vlastní hodnoty založen). Sebeúcta je tudíž spíše jedním z výsledků sebehodnocení.

Z tohoto důvodu, a také proto, že ve své práci vycházím především ze zahraničních publikací, budu jako český ekvivalent anglického *self-esteem* používat pojmu **sebeúcta**.

Shrnutí

V termínech označujících různé komponenty reflexe a hodnocení self neexistuje úplná shoda. Pro převážně afektivní složku postoje člověka k sobě samému, která referuje k jeho pocitu vlastní hodnoty, se v cizojazyčné literatuře nejvíce používá termín *self-esteem*. Ačkoli tento termín někteří čeští autoři překládají jako sebehodnocení, v této práci je jako jeho český ekvivalent uváděna sebeúcta.

1.2 Sebeúcta

Sebeúcta je tradičně charakterizována pojmy jako **pocit vlastní hodnoty, sebeocenění, respekt, sebepřijetí**. Blascovich & Tomaka (1991) charakterizují sebeúctu jako pojem referující k vnímání sebe sama z hlediska vlastní hodnoty, či k míře, v níž se jedinec má rád, oceňuje se a přijímá. Hayesová (1998) hovoří o hodnotící části sebepojetí, která zahrnuje internalizované sociální úsudky a je kvalitativně odlišná od sebeobrazu (self-image).

Rozlišování pojmů jako je sebepojetí, sebehodnocení, sebeúcta, sebedůvěra, sebevědomí atd. na teoretické úrovni není současně jejich rozdělováním, neboť tyto jáské fenomény v realitě nikdy **neexistují** zcela **odděleně**. Součástí sebepojetí je i sebehodnocení a sebeúcta (jsem někdo, kdo k sobě má určitý vztah, kdo si sám sebe určitým způsobem váží) a opačně sebehodnocení a sebeúcta v sobě implicitně

obsahují část sebepojetí (můj pocit vlastní hodnoty a kompetencí implikuje to, jaký si myslím, že jsem).

Z toho plyne, že tyto sebereflexivní a sebehodnotící fenomény jsou spíše odlišnými aspekty (kognitivními, afektivními a konativními) téže jáské zkušenosti. Sebeúcta sama o sobě může být chápána jako postoj, a, ačkoli u ní do popředí vystupuje její afektivní stránka, jako každý postoj, má i svou kognitivní a konativní složku.

Kognitivní složku sebeúcty představují informace relevantní k pocitu vlastní hodnoty a procesy zpracování těchto informací. Příkladem takového procesu je percepce výstupů v oblastech, které jsou relevantní pro vlastní sebeúctu, a jejich srovnávání s hodnotícími kritérii, na nichž je sebeúcta založená.

Je užitečné mít na paměti také to, že tento proces sebehodnocení (včetně kritérií, které v něm jsou obsaženy) je naučený, a ačkoli je úroveň sebeúcty v průběhu dospělého života spíše konstantní (Robins a Trzesniewski, 2005), další učení (a tudíž změna) je možná (například v psychoterapii je vztah k vlastní osobě často ústředním tématem).

Afektivní komponenta sebeúcty či pocitu vlastní hodnoty spočívá v emocích, které člověk ve vztahu sám k sobě prožívá (*feelings about oneself*), a to jak v dlouhodobější perspektivě (*trait self-esteem*), tak v každý moment (*state self-esteem*). Vysoká sebeúcta se přirozeně pojí s pozitivnějším prožíváním sebe sama než sebeúcta nízká, protože je její dosažení a udržení významným psychologickým motivátorem. Mezi emoce, které jsou se sebeúctou často spjaty patří například radost, pýcha, stud či vina.

Konativní složkou sebeúcty je chování, které má oboustrannou souvislost s vnímáním vlastní hodnoty. Protože je vysoká sebeúcta, jakožto soulad s tím, jací bychom chtěli či měli být (případně jak bychom chtěli, aby nás vnímali a k nám se vztahovali druzí), prožívána pozitivně, jsme tudíž motivováni k chování, které by k takovému stavu mělo podle nás vést. To souvisí se stanovováním ego-vztažných cílů, tedy cílů v oblastech, které jsou relevantní pro náš pocit vlastní hodnoty, jinak řečeno oblastech výstupů, které jsou kontingentní se sebeúctou (Crocker a Wolfe, 2001).

Úroveň sebeúcty a kritéria jejího hodnocení také spoluurčují, jak vysoké cíle si člověk určuje. Sebeúcta se také podílí na regulaci sociálního chování, zahajování interakcí, soutěživosti, konformitě atd. Percipované vlastní počínání a jeho výsledky jsou potom jedním ze zdrojů informací relevantních k posuzování sebe sama.

Jakožto specifický **postoj k sobě** samému je sebeúcta zásadně spjata i s postojem **k druhým a ke světu**, nicméně se svojí povahou od dalších zmiňovaných podstatně liší. Vzhledem k tomu, že nízká sebeúcta je prožívána negativně (a vice versa), na rozdíl od jiných postojů je postoj k sobě samému často prodchnut tendencí k pozitivnímu hodnocení, někdy i za cenu jisté neupřímnosti k sobě samému. Tomuto účelu slouží obranné mechanismy self, kterým je v této práci věnována samostatná kapitola (viz 1.7 Mechanismy obrany sebeúcty).

Shrnutí

Sebeúcta je pojem referující k individuálnímu pocitu vlastní hodnoty a k míře, v níž se jedinec má rád, oceňuje se a přijímá. Sebeúcta je základním stavebním kamenem vztahu člověka k sobě samému a je považována za primárně afektivní součást sebepojetí. Ačkoli její afektivní složka vystupuje do popředí, jakožto postoj k sobě samému má sebeúcta i své složky afektivní a konativní.

1.2 Dimensionalita sebeúcty

Koncept sebeúcty byl v psychologii tradičně považován za jednodimenzionální, přičemž se uvažovalo o obecné, relativně stálé percepci **hodnoty vlastního já** (př. Rosenberg et al., 1995). V současnosti se ovšem spíše prosazuje pohled, podle nějž je sebeúcta dále diferencovaná na dvě složky, které spolu sice souvisí, nicméně jsou kvalitativně odlišné. Tyto reprezentují mínění o sobě jednak z hlediska vlastní

kompetence, jednak z hlediska sociálně definované hodnoty (Tafarodi a Swann, 2001).

Tafarodi a Swann (2001) tyto komponenty sebeúcty nazývají **kompetentnost** (*self-competence*) a **sebeřijetí** (*self-liking*). Kompetentnost v tomto modelu představuje hodnocení schopností dosahovat požadovaných cílů a jeho součástí jsou názory na vlastní výkon, schopnosti, nadání a efektivitu. Sebeřijetí je potom chápáno jako vztah pramenící z internalizace citových vztahů druhých (například rodičů) k vlastní osobě a vyjadřuje tak hodnocení z hlediska sociálně definované hodnoty.

Na existenci těchto navzájem se ovlivňujících, nicméně kvalitativně odlišných složek sebehodnocení poukazuje mnoho výzkumů. Například Tafarodi a Vu (1997) při výzkumu reakcí na neúspěch zjistili, že po selhání se dalšího úsilí při dosahování cíle zdrželi pouze osoby s nízkou mírou sebeřijetí, avšak nikoli osoby s nízkou mírou kompetentnosti.

Z jiných výzkumů (např. Schmitt et al., 2005, Tafarodi a Swan, 1996) byla patrná **kulturní podmíněnost** zvýšeného důrazu na jednu či druhou složku sebehodnocení v závislosti na míře kulturně zakořeněného **individualismu**. Lidé z individualistických kultur vykazovali vyšší hodnoty vnímané vlastní kompetentnosti, oproti tomu lidé z kultur spíše kolektivistických vyjadřovali vyšší hodnoty sebeřijetí.

Z evolučního hlediska tyto dvě podsložky sebehodnocení vyjadřují **dvojitou podstatu vztahu člověka a společnosti**. Totiž v rámci přežití je pro člověka odedávna důležité být se společností, na níž je do značné míry závislý, zadobře (mít vřelé sociální vazby, být přijímaný). Zároveň (anebo) je pro něj také zapotřebí, aby byl schopen soutěže a sebeprosazení. Takové vztahy vůči společnosti můžeme částečně spatřit například v takovém popisu „směrů“ vůči společnosti, jak je představila Karen Horneyová (např. Drapela, 1998).

V současnosti se tedy sebeúctě přisuzuje vnitřní diferenciaci (sebeřijetí a kompetence), nicméně se nevytrácí ani koncepce globální sebeúcty (obecného pocitu vlastní hodnoty).

Shrnutí

Sebeúcta byla tradičně konceptualizována jako jednodimenzionální konstrukt (tzv. globální sebeúcta). Ačkoli je taková koncepce stále využívána, v současnosti se má za to, že lze u sebeúcty rozlišit dvě kvalitativně odlišné subsložky. První složka se dotýká percepce vlastních kompetencí, druhá potom prožitku sebe sama z hlediska sociálně definované hodnoty.

1.3 Vlastnosti sebeúcty

Sebeúcta je vždy charakterizována jistými **vlastnostmi**. Patří mezi ně určitá úroveň (vysoká či nízká sebeúcta) a míra stability (respektive míra fluktuace prožívané sebeúcty kolem své obvyklé úrovně v průběhu času).

Úroveň sebeúcty je svým způsobem ukazatelem toho, nakolik je ve shodě reálné já a ideální já či reálné já a požadované já (reálné já = jací si myslíme, že skutečně jsme; ideální já = jací bychom být chtěli, požadované já = jací myslíme, že bychom být měli). Důležitým zdrojem těchto sebe-vztažných informací je potom chování druhých lidí vůči naší osobě, respektive naše interpretace tohoto chování.

Úroveň sebeúcty byla tradičně považována za faktor související s mnohými žádoucími či nežádoucími intrapsychickými i interpersonálními fenomény, jako např. se subjektivní pohodou (subjective well-being), životní spokojeností, kriminalitou, depresivitou, užíváním drog a alkoholu atd. Například podle Crockerové a Wolfeové (2001) je sebeúcta centrálním aspektem pro subjektivní prožívání, souvisí s životní spokojeností a spolupodílí se na afektivním podbarvení každodenní zkušenosti.

Proto není divu, že se na úroveň sebeúcty a její psychologické souvislosti a důsledky zaměřovalo velké množství psychologických výzkumů. Podle jejich výsledků vysoká sebeúcta pozitivně souvisí s **životní spokojeností** (Diener & Diener, 1995). Výzkum Brocknera et al. z roku 1983 (cit. dle Crockerové & Wolfeové, 2001) sebeúctu spojuje s **pozitivními afekty**, a další výzkumy, například Myerse a Dienera (cit dle Kernis, 2006) poukazují na vztah sebeúcty a **subjektivní pohody**. Nízká sebeúcta byla potom spojována

s takovými sociálně patologickými jevy jako je kriminalita či zhoršený zdravotní stav (Trzesniewski et al., 2006), horší školní úspěšnost, zkušenost s šikanou (Kamenišťák, 2008) atd.

Míra **stability** sebeúcty referuje k četnosti a intenzitě fluktuací pocitu vlastní hodnoty okolo své průměrné či běžné úrovně. Tyto fluktuace jsou způsobeny pozitivně či negativně vnímanými výstupy v oblastech, s nimiž je sebeúcta kontingentní, tedy v oblastech, na nichž se pocit vlastní hodnoty zakládá.

Míra fluktuace sebeúcty pravděpodobně souvisí jednak s mírou kontingence, dále se specifícností oblastí, na nichž je založeno sebehodnocení toho kterého člověka (některé oblasti výstupů má člověk pod kontrolou více než jiné, například čestnost může člověk ovlivnit spíše než ocenění ze strany druhých). Dalšími proměnnými hrajícími roli ve stabilitě sebeúcty je schopnost jedince naplňovat vlastní kontingence pocitu vlastní hodnoty a důležitou roli hraje také jeho sociální okolí.

Lidé s nižší mírou stability mají příznivější reakce na pozitivní sociální zpětnou vazbu a více defenzivní na zpětnou vazbu negativní než lidé se sebehodnocením stabilnějším (Kernis, 2006). Tzn. **nestabilní sebehodnocení** je výrazněji náchylné k situačním faktorům (momentální úspěch/neúspěch, momentální přijetí/nepřijetí od druhých osob atd.). Extrémní (patologický) příklad nestability sebeúcty nalezneme jako jeden ze symptomů u bipolární afektivní poruchy, v rámci které je sebeúcta obvykle extrémně nízká ve fázi deprese a naopak nápadně vysoká v mánii.

V minulosti se výzkum sebeúcty zaměřovat takřka výhradně na její úroveň, novější studie ovšem zdůrazňují důležitost jejích dalších aspektů, především míry stability (např. Kernis et al., 2000; Butler et al., 1994 atd.).

Paradoxní sebeúcta je termín označující sebeúctu s nesouladnými úrovněmi svých podsložek (akceptace a kompetence). Podle Tafarodiho (cit. dle Machanová, 2009) lidé s takovým sebehodnocením, tedy s vysokou mírou přijetí a nízkou úrovní vnímané kompetence (či invertovaně) mají oproti lidem se souladnějším sebehodnocením větší tendenci ke kognitivním chybám.

Paradoxní sebeúctu může mít například někdo, kdo se považuje za velmi schopného, na trhu práce žádoucího pracovníka s vysokým socioekonomickým statusem, zároveň má ale pochybnosti o tom, zda je dobrým, láskyhodným člověkem.

Shrnutí

Sebeúcta je tradičně sledována z hlediska určitých vlastností. Mezi tyto vlastnosti patří především úroveň sebeúcty (nízká / vysoká sebeúcta) a její stabilita (respektive fluktuace okolo obvyklé úrovně v průběhu času). V minulosti se výzkum sebeúcty takřka výhradně omezoval na její úroveň, v posledních letech se ovšem prosazuje i zaměření na její stabilitu, jakožto vlastnost, která souvisí s různými žádoucími a nežádoucími psychologickými fenomény, a hraje významnou roli v celkové psychologické pohodě jedince.

1.4 Implicitní a explicitní sebeúcta

Podle toho, do jaké míry je sebeúcta reflektována vědomě či akurátně, můžeme hovořit o explicitní a implicitní sebeúctě. Explicitní sebeúcta referuje k vědomému postoji člověka k sobě samému z hlediska jeho pocitu vlastní hodnoty.

Jako **implicitní sebeúcta** se chápe takové hodnocení (oceňování či devalvace) sebe sama, která není vědomě reflektována, či je reflektována (reprezentována) nesprávně, zároveň ale ovlivňuje lidské prožívání a chování. Podle Greenwalda (Greenwald, et al. 1995) je implicitní sebeúcta introspektivně nerozpoznaný (či nesprávně rozpoznáný) efekt postoje k sobě samému na hodnocení objektů, které buď jsou či nejsou asociovány se self.

Rozpory mezi implicitní a explicitní sebeúctou jsou považovány za známku křehkosti, zranitelnosti sebeúcty (př. Kernis, 2006). Případem ilustrujícím tuto problematiku může být jedinec, který o sobě zastává názor, že má vysokou sebeúctu, zároveň ale reaguje defenzivně na sebemenší náznak kritiky. Existenci implicitní sebeúcty podporují například studie Pelhama a Hettse z roku 1999 či Farnhama et al. ze stejného roku (cit. dle Koolea a Pelhama, 2013).

Metody, používané ke zjišťování implicitní úrovně sebeúcty obvykle vychází z předpokladu, že pokud k sobě jedinec chová vpravdě vysokou sebeúctu, bude zároveň pozitivně hodnotit **fenomény vztahující se k jeho self** (například své jméno, jeho počáteční písmeno, atd.). Mezi takové metody patří hodnotící úlohy založené na primingu (*evaluative priming tasks*), test implicitních asociací (*Implicit Association Test*) a další (Koole a Pelham, 2013).

Hodnotící úlohy založené na primingu pracují se sériemi otázek, které mají v implicitní paměti podnítit obsahy vztahující se k self, přičemž po těchto otázkách následuje tvoření slov z různých slovních fragmentů. Tato metoda počítá s tím, že osoby, které mají vysokou sebeúctu, budou ze slovních fragmentů tvořit primárně slova s pozitivní konotací.

Test implicitních asociací staví na předpokladu, že osoby s vysokou sebeúctou asociují slova, která se k nim vztahují, s pozitivními výrazy.

Shrnutí

Podle míry, v níž je sebeúcta reflektovaná vědomě či akurátně, můžeme hovořit o explicitní a implicitní sebeúctě. Explicitní sebeúcta je vědomá reprezentace vztahu jedince k sobě samému z hlediska jeho hodnoty. Jako implicitní sebeúcta se označuje oblast sebeúcty, která není vědomě (či správně) reprezentována, a na jejíž existenci poukazuje především vztah k fenoménům, s nimiž je self identifikováno.

1.5 Funkce sebeúcty

Existují různé pohledy na to, jakou **funkci** má sebeúcta v lidské psychice, jedná se o **regulační mechanismus** zajišťující přežití, zvnitřněný mechanismus sociální kontroly či jakýsi „termostat“, který člověku ukazuje úspěchy a přešlapy na cestě za uspokojením jeho niterných potřeb? V této kapitole zmíním několik koncepcí, které se snaží na tyto otázky odpovědět.

Tématikou funkce sebeúcty (a funkcí různých psychologických fenoménů obecně) se tradičně zabývá evoluční psychologie. Z hlediska evoluční psychologie přistupuje k fenoménu sebeúcty například teorie sociometru.

Podle **teorie sociometru** (*sociometer theory*), kterou ve své práci z roku 1995 popisují Leary a Downs (cit. dle Hilla a Busse, 2006) je sebeúcta jakýmsi vnitřním monitorovacím a regulačním zařízením. Jejím úkolem je hodnotit jedincovy úspěchy a neúspěchy v interpersonálních vztazích, konkrétně se zaměřovat na míru, v níž je jedinec přijímán či vylučován ze **sociálních skupin**, a motivačně působit na chování ve směru sociální inkluze v případě, že je sociální vyloučení nebezpečně vysoké. Opodstatnění tohoto závěru je, že pro lidské předky byla sounáležitost ke skupině velmi důležitým faktorem, který mnohdy mohl rozhodnout (a pravděpodobně také rozhodoval) o životě či smrti jedince.

Kirkpatrick a Ellis v roce 2001 (cit. dle Kavanagha a Scruttona, 2015) později tuto teorii rozšířili a navrhli **doménově specifický model teorie sociometru**, podle něž je složek sebeúcty (sociometru) několik, přičemž se každá zaměřuje na určitou oblast vztahů, které byly v průběhu evoluce důležité pro přežití (např. instrumentální koalice, partnerské vztahy, rodinné vztahy atd.).

Hill a Buss ve své práci z roku 2006 (cit. dle Kavanagha a Scruttona, 2015) zdůrazňují, že při zaměření na doménovou specifičnost sebeúcty (jakožto sociometru) je důležité nepřehlédnout fakt, že některé atributy pomáhají řešit problémy napříč specifickými doménami (vztahy). Případem takového atributu je například sociální status, který může napomáhat jak vzniku a udržování koaličních partnerství, tak také vztahům reprodukčním (partnerským).

Teorie sociometru poskytuje relativně komplexní vysvětlení fenoménu sebeúcty a jejích zdrojů, koneckonců existuje mnoho výzkumů podporujících její základní premisu, totiž, že sebeúcta souvisí se sociálním přijetím a pocitem sounáležitosti (Kavanagh a Scrutton, 2015).

Teorie sociometru ovšem podle mého názoru neposkytuje vysvětlení pro to, že zdroje sebeúcty nejsou universální (různí lidé zakládají svůj pocit vlastní hodnoty na různých oblastech výstupů), ani pro to, že sebeúcta je u různých lidí různě kontingentní (podmíněná; viz další text). Teorie sociometru tedy nemá kapacitu na vysvětlení fenoménu nízké či křehké (nestabilní) sebeúcty u osob, které mají vysoký sociální status.

Jiný pohled na funkci sebeúcty přináší **teorie sebe-determinace** (*self-determination theory*), jejímiž tvůrci jsou Deci a Ryan (Deci et al., 1994). Podle teorie sebe-determinace je sebeúcta ukazatelem naplňování intrinsických (autentických vrozených) potřeb kompetence, autonomie a vztahovosti. V případě, že jedincovo chování nevede k uspokojování těchto základních potřeb, je ohrožen jeho pocit vlastní hodnoty a jeho sebeúcta je nízká či křehká (Ryan a Brown, 2003).

Podle **teorie zvládnání hrůzy** (*terror management theory*), o níž v roce 1991 pojednal Solomon (cit. dle Harmon-Jones et al., 1997) je sebeúcta prostředkem pro snižování úzkosti pramenící z vědomí vlastní nevyhnutelné smrtelnosti.

Podle mého názoru sebeúcta slouží i účelům, které jedince přesahují. Od dětství se člověk setkává s tím, že jej někdo (verbálně či jinak) **oceňuje** za určité chování a neoceňuje či **devaluje** za jiné. Toto oceňované chování v sobě implicitně obsahuje **hodnoty**, podle kterých se řídí nějaká skupina lidí (rodina, subkultura, národ). Takovým způsobem dochází k internalizaci hodnot, na jejichž naplňování může být sebeúcta jedince závislá. To znamená, že sebeúcta (případně vyvolávané pocity viny či studu) může fungovat jako **nástroj sociální kontroly**.

Shrnutí

Existují různé představy o tom, jakou funkci hraje sebeúcta v životě člověka. Mezi známější teorie zabývající se touto otázkou patří teorie sociometru, teorie sebe-determinace či teorie zvládnání hrůzy. Většině těchto teorií je společné, že vnímají sebeúctu jako mechanismus seberegulace chování.

1.6 Zdroje sebeúcty

Existují dva základní zdroje informací relevantních k hodnocení já, **pozorování a posuzování vlastní činnosti** (ve vztahu k našemu ideálnímu či požadovanému já, ale také ve srovnání s ostatními) a **hodnocení ze strany druhých lidí** (zejména důležitých druhých – tzv. *significant others*).

Schwable a Staples (1991) vyjmenovávají zdroje tři, reflektované ocenění (*reflected appraisal*), vlastní vnímanou kompetenci (*self-perceived competence*) a sociální komparaci (*social comparison*), tyto kategorie ovšem rovněž vycházejí ze dvou zdrojů základních – z informací z vlastní perspektivy (jednou ve vztahu k vlastním standardům, podruhé ve vztahu k druhým) a z informací zprostředkovaných.

To, jaký vliv budou mít tyto informace na sebeúctu, záleží na tom, jaké informace jsou **relevantní** k pocitu vlastní hodnoty, tzn. na kterých oblastech výstupů zakládá ten který jedinec svůj pocit vlastní hodnoty (viz konceptualizaci kontingencí sebeúcty od Crockerové dále v textu).

To, jakým způsobem budou informace relevantní k jedincově sebeúctě zpracovávány a prožívány, záleží do značné míry na **kognitivních** faktorech a vrozených **dispozicích emočního prožívání** (temperamentové vlastnosti jedince, tendence k pozitivní a negativní afektivitě).

Kritéria sebeúcty, tedy oblasti sebehodnocení, které podkládají sebeúctu individua, jsou získávány v průběhu **socializace**. Od útlého dětství se člověk dozvídá o tom, co je dobré, hodnotné a co není. Získává zkušenosti přijetí a nepřijetí určitých způsobů chování, zkušenosti sociálního ocenění či naopak devalvace v reakci na to, jak jedná. Z toho je zřejmé, že sociální a kulturní faktory hrají při konstituci sebeúcty významnou roli. Protože jsou takřka ve všech kulturách na odlišná pohlaví kladeny různé požadavky a nároky, sebeúctu (resp. její kritéria) ovlivňuje i gender.

Vedle výše zmíněných faktorů má na lidskou sebeúctu vliv také individuálně uznávaný filozofický, spirituální či náboženský **světonázor**, neboť tento může zásadním způsobem ovlivňovat hodnotovou orientaci člověka, jeho vnímané místo ve světě, systém přesvědčení o tom, co to znamená být dobrým či hodnotným člověkem, případně jeho domnělé povinnosti vůči světu či Bohu.

Uvedené naznačuje, že se na formování sebeúcty podílí faktory **vrozené** i **zkušenostní**, především faktory **konstituční, sociální, kulturní, rodové** a **spirituální**. Abychom mohli vystihnout plnost a komplexitu psychologického fenoménu sebeúcty, je užitečné o něm uvažovat v **biopsychosociospirituální** perspektivě.

Kompletní přehled faktorů podílejících se na formování a kvalitě sebeúcty je nejen mimo mé možnosti, ale také by daleko přesahoval rozsah této práce, v dalším textu se nicméně pro ilustraci komplexity sebeúcty ovlivňujících aspektů pokusím o nastínění základních vlivných faktorů a mechanismů, které na sebeúctu působí.

Shrnutí

Základní zdroje informací relevantních k sebeúctě pramení jednak z vlastního pozorování a sociálního srovnávání a jednak od druhých. Ne všechny informace jsou k sebeúctě relevantní stejnou měrou, to závisí na oblastech, na nichž je sebeúcta člověka založena. Na vývoji, kvalitě a udržování sebeúcty se podílí celé spektrum faktorů, mezi něž patří především vlivy sociální, dále konstituční, kognitivní, kulturní, rodové a spirituální.

1.6.1 Konstituční faktory

Výzkumy ukazují, že existuje významný vztah mezi sebeúctou a predispozicemi k určitému způsobu prožívání, které jsou považovány za geneticky podmíněné.

Sebeúcta i hodnocení životní spokojenosti jsou, jak ukazují výzkumy (př. Blatný a Osecká, 1998; Blatný, 2001; Klein, 1992; Snopek et al., 2011) výrazně spjaty s **temperamentovými** vlastnostmi jedince. Extroverti a stabilní osoby mají v porovnání s introverty a osobami labilnějšími obecně sebeúctu vyšší.

Úroveň sebeúcty ovlivňuje také tzv. **pozitivní a negativní afektivita** (např. Pelham et al., 1989). Pozitivní a negativní afektivita jsou charakterizovány jako dispozice k určité kvalitě prožívání (tedy tendence k častějšímu zakoušení pozitivních nebo negativních afektů), a jsou na sobě vzájemně nezávislé, neboť každá souvisí s jinými temperamentovými rysy (pozitivní afektivita se pojí s extravertí, negativní s neuroticismem).

Podle Campbella a Fehra (cit. dle Machanová, 2009) není afekt perspektivou koncepce pozitivní a negativní afektivity vnímán jako důsledek usuzování, ale naopak jako faktor primárně ovlivňující posuzování ostatních lidí, sebe sama, ale i posuzování postojů ostatních lidí k sobě.

Podle jiné studie, jíž se účastnilo přes 180 adolescentů (Klein, 1992) se sebeúctou značně souvisí například také míra **reaktivity** a **distraktibility pozornosti**. Podle Kleinové temperamentové vlastnosti předznamenávají způsob, kterým jedinci vnímají a prožívají sociální požadavky a omezení, a tudíž i míru pozitivního ocenění v průběhu jejich dospívání.

Je ale také možné, že temperamentové vlastnosti na sebehodnocení působí i jiným způsobem. A to tak, že mohou kromě prožívání spoluurčovat také reakce sociálního okolí na jejich „nositele“, neboť ty které temperamentové vlastnosti jsou obvykle (v závislosti na kulturním a sociálním kontextu) různě žádoucí, tudíž také různě oceňované.

Shrnutí

Výzkumy naznačují, že na sebeúctě mají vliv mimo jiné některé konstituční charakteristiky člověka, které jsou považovány za biologicky podmíněné. Mezi tyto charakteristiky patří především temperamentové rysy (stabilita/labilita, extroverze/introverze) a pozitivní či negativní afektivita.

1.6.2 Kognitivní faktory

Proces sebehodnocení významný pro úroveň sebeúcty je sám o sobě procesem poznávacím, proto zde zmiňuji některé kognitivní faktory, které se podílí na výsledném prožitku sebeúcty.

Higgins (1987) za jeden ze vlivů na sebeúctě považuje tzv. **diskrepance v sebepojetí**. Diskrepance se dá chápat jako kognitivní nesoulad mentálních obsahů. Higgins rozlišuje tři druhy reprezentací já: **reálné já** (actual self; tzn. jací myslíme,

že jsme), **ideální já** (ideal self; tzn. jací bychom být chtěli) a **požadované já** (ought self; tzn. jací myslíme, že bychom být měli).

Podle Higginse různé druhy diskrepancí zapříčiňují zranitelnost vůči určitým negativním emocím, které oblast sebeúcty zasahují. Diskrepance mezi reálným a ideálním *já* je považována za zdroj nespokojenosti, zklamání a smutku, zatímco diskrepance mezi reálným a požadovaným *já* za příčinu strachu, neklidu, ohrožení atd.

Studie Pelhama (Pelham, et al. 1989) prokazuje mimo jiné vliv tzv. **rámců** (tzv. self-views framing), kterými lidé pohlízejí na informace vztahující se k vlastní sebeúctě. Těmito rámci jsou potom **důležitost** (*importance*; důležitost, kterou člověk přisuzuje tomu kterému atributu já), **jistota** (*certainty*; nakolik si je člověk jistý tím, že určitý atribut skutečně má) a (podobně jako Higgins) **diskrepance** mezi atributy reálného a ideálního já.

Pelham předpokládal, že ačkoli jsou dílčí sebepohledy jakýmiisi „stavebními kameny“ globální sebeúcty, rámce, jimiž na ně lidé pohlízejí (resp. smysl, který jim přikládají), ovlivňují konečný dopad, který dílčí sebepohledy na globální sebeúctu mají.

V jejich studii (tamtéž) důležitost přikládána atributům dílčích sebepohledů souvisela se sebeúctou pouze u lidí s relativně negativními dílčími sebepohledy, kdežto na sebeúctou lidí s pozitivními či průměrnými dílčími sebepohledy vliv neměla. Autoři tento výsledek interpretují tak, že na rozdíl od lidí, kteří se posuzují relativně pozitivně v mnoha oblastech, pro ty, kteří se pozitivně posuzují jen v několika málo oblastech, má velký význam právě těmto oblastem přičítat velikou důležitost.

Podle Cambellové (1996) úroveň sebehodnocení souvisí mimo jiné s **jasností sebepojetí** (*self-concept clarity*). Tento pojem odkazuje na rozsah, v němž jsou přesvědčení o sobě sama vnitřně konzistentní, stabilní, a jsou definována jasně a s jistotou. Podle výzkumu jasnosti sebepojetí a jejího vztahu k sebehodnocení, osobnostním charakteristikám a kulturním rozdílnostem (tamtéž) nízká úroveň jasnosti sebepojetí souvisí (mimo jiné) s nižší sebeúctou a s vyšším neuroticismem

(kterážto osobnostní charakteristika sama o sobě taktéž koreluje s nižším sebehodnocením).

Shrnutí

Na prožívanou sebeúctu má krom jiného vliv i způsob zpracovávání informací, které jsou relevantní k pocitu vlastní hodnoty. Významný je vnímaný soulad mezi reálným já a ideálním či požadovaným já. Dále sebeúctu ovlivňují dílčí sebepohledy, kterými lidé pohlíží na informace vztahující se k jejich sebeúctě (důležitost, jistota, diskrepance) a důležitá je také jasnost sebepojetí, tedy konzistence a stabilita přesvědčení o sobě samém.

1.6.3 Sociální faktory

Sociální okolí je tradičně považováno za jeden z nejdůležitějších aspektů, které ovlivňují formování sebeúcty. Jak zdůraznili již mnozí (př. Gecas et al., 1986), lidské self je **sociálním produktem**, který se vynořuje ze symbolických interakcí, které člověku poté umožňují vidět se tak, jak (se domnívá, že) jej vidí druzí (tzv. *looking glass self*).

Největší důležitost je přičítána vlivu významných druhých (tzv. *significant others*), to jsou potom zejména v dětství rodiče (či jiné primárně pečující osoby), v adolescenci nabývá na důležitosti zpětná vazba vrstevníků, nicméně se tím význam rodičovského postoje nevytrácí (Blatný, 2003). V dospělosti přebírají úlohu těch, jejichž zpětná vazba ovlivňuje sebeúctu jedince zejména partneři, přátelé, kolegové a v neposlední řadě děti.

Na významnost vlivu jedinci blízkých osob poukazují například výzkumy zaměřující se na souvislosti sebeúcty a **stylu připoutání** (*attachment*). Ačkoli se zdá, že vysokou úroveň sebeúcty jeví lidé s různým typem attachmentu (Brennan a Mornse, 1997), výzkumy (např. tamtéž; či Crocker a Park, 2003) naznačují, že rozdíly existují v oblastech, na nichž lidé zakládají svůj **pocit vlastní hodnoty**.

Podle výsledků studie Brennanové a Mornseové (1997) je vnímaná vlastní hodnota u lidí s bezpečným attachmentem větší měrou spojena s podsložkou sebeúcty sebezpřijetí (*self-liking*), kdežto u lidí s attachmentem odmítavým spíše s vnímanou vlastní kompetencí (*self-competence*).

V jiné studii (Crocker a Park, 2003) měli studenti s vyhýbavým či ambivalentním typem attachmentu oproti těm s attachmentem bezpečným mimo jiné větší tendenci zakládat svůj pocit vlastní hodnoty na atraktivitě.

Ve výzkumu sebehodnocení adolescentů (Buri, 1989) se jako prediktory vysoké sebeúcty vyjevila nejen vnímaná mateřská a otcovská **péče**, nýbrž i rodičovská **autoritativnost** (oproti adolescenty vnímanému autoritářství, které se pojilo spíše se sebeúctou nižší). To naznačuje, že také akurátní nastavování hranic a pravidel je pro dospívajícího znakem rodičovského zájmu, který posiluje jeho sebeúctu.

Jako další vlivný faktor se jeví rodičovské postoje a nároky podmiňující přijetí. Opakovaná zkušenost s **podmíněným přijetím** může přispívat k podmíněnému přijetí sebe sama, pocit vlastní hodnoty může tudíž být výrazně závislý na úspěších a neúspěších v určitých oblastech, a tudíž nejistý a zranitelný. To naznačuje mimo jiné například výzkum Ryana a Browna (2003), v němž čím více děti vnímaly ocenění ze strany svých rodičů jako podmíněné, tím více cítily, že se musí chovat určitým způsobem, a tím nestabilnější byla jejich sebeúcta.

Na souvislost stability sebeúcty a postoj rodičů ukazuje dále například výzkum Kernise (Kernis et al., 2000), v němž děti s nízkou stabilitou a úrovní sebehodnocení oproti dětem se sebehodnocením vyšším a stabilnějším spíše hodnotily své otce jako kritičtější, psychologicky více kontrolující a zřídka oceňující. Úroveň sebeúcty souvisela podobně i s vnímanými komunikačními styly matek, ovšem stabilita sebeúcty s nimi takřka nesouvisela.

Specifický vliv vnímaného otcovského chování ve vztahu k sebeúctě dětí se ukazuje i v jiných výzkumech (Gecas a Schwalbe, 1986). Taková zjištění jsou v souladu s částí psychoanalytické teorie, která dává roli otce do souvislosti s vytvořením superega (tedy s internalizací systému příkazů a zákazů).

Shrnutí

Základní důležitost při formování a udržování sebeúcty je tradičně přičítána sociálnímu okolí, zejména potom vlivu signifikantních druhých jako jsou rodiče, přátelé, partneři, kolegové atd. Mezi tyto sociální vlivy patří vnímaná rodičovská péče a autoritativnost, styl attachmentu, výchovné rodičovské postoje či nároky podmiňující přijetí.

1.6.4 Kulturní faktory

Ve výzkumu Dienera a Dienerové (1995), jehož se účastnilo více než dvanáct a půl tisíce participantů z jednatřiceti zemí, vyšla sebeúcta jako nejsilnější **korelát životní spokojenosti** (silnější než kategorie jako rodinná spokojenost, spokojenost s přáteli či finanční spokojenost, ačkoli jsou to faktory, které mají se sebeúctou vzájemný vztah).

Dalším zjištěním (tamtéž) bylo, že silnější spojitost mezi životní spokojeností a spokojeností se self byla vyšší v **individualističtějších** státech než ve státech spíše **kolektivistických**. Naopak se nepotvrdila hypotéza, že v kolektivističtějších státech bude korelovat rodinná a životní spokojenost více než ve státech individualističtějších.

Ve Schmittově (Schmitt et al., 2005) mezikulturní studii sebeúcty čítající téměř 17 tisíc účastníků napříč 53 národy, určitým způsobem korelovala sebeúcta s neuroticismem, extroverzí a stylem romantického attachmentu téměř ve všech národech. Všechny národy skórovaly nad teoretickým středem škály, což podporuje tvrzení, že obecně pozitivní sebeúcta je kulturně univerzální. V čem se ale některé národy lišily, bylo odlišné skórování na subškálách **sebeupřijetí** (*self-liking*) a **kompetentnosti** (*self-competence*), a to podle míry kulturně zakořeněného individualismu.

K podobným výsledkům došel i Tafarodi (Tafarodi et al., 1996). Podle výsledků jeho výzkumu lidé z kolektivistických kultur (např. Čína) vykazují vyšší hodnoty sebeupřijetí ve srovnání s těmi lidmi, kteří pocházejí z více

individualistických kulturních prostředí (např. USA), kde lidé vykazují naopak vyšší hodnoty vnímané vlastní kompetentnosti.

Shrnutí

Vysoká sebeúcta napříč kulturami platí za jeden z nejvýznamnějších korelátů životní spokojenosti, a její úroveň je rovněž víceméně kulturně univerzální. V čem se ovšem sebeúcta lidí z odlišných kultur liší, je dominance jedné ze složek sebeúcty (sebe přijetí/vnímaná vlastní kompetence). Lidé z kolektivistických kultur vykazují vyšší míru sebe přijetí, kdežto osoby z kultur spíše individualistických jeví vyšší hodnoty vnímané vlastní kompetence).

1.6.5 Rodové rozdíly

Výzkumy (Epstein, 1979, Schwable a Staples, 1991, Block and Robins, 1993, Blatný, 2001 a další) poukazují na to, že sebeúcta u **mužů** a **žen** se v některých aspektech liší. Zejména se potom jedná o **zdroje**, ze kterých muži a ženy sebeúctou čerpají, v souvislosti s tím, jaká **kritéria** jsou v jejich kultuře (příp. rodině či jiné důležité societě) kladena na roli daného pohlaví.

Když byly například účastníci v Epsteinově výzkumu (1979) dotazováni na zkušenosti vztahující se k sebeúctě, ženská část uváděla více zkušeností spjatých s **přijetím** či **nepřijetím**, kdežto muži o něco více hovořili o svých **úspěších** a **neúspěších**.

V jiném výzkumu (Block and Robins, 1993) schopnost udržování pozitivních mezilidských vztahů více sytila sebeúctou u žen, kdežto osobní nezapojení ve vztazích a nezávislost více podporovaly sebeúctou u mužů.

Schwable a Staples (1991) zkoumali genderovou odlišnost přičítání důležitosti jednotlivým zdrojům sebeúcty (způsobům, kterými o sobě získáváme relevantní informace): reflektovanému ocenění (*reflected appraisals*), vlastní vnímané kompetenci (*self-perceived competence*) a sociálnímu srovnávání (*social comparisons*).

Podle výsledků jejich studie 514-ti mladých dospělých (tamtéž) se muži a ženy neliší v důležitosti, kterou přikládají **vlastní vnímané kompetenci**, naproti tomu však ženy přikládají větší důležitost **reflektovanému ocenění** než muži, a muži oproti ženám více zdůrazňují **sociální srovnávání**. Kromě těchto rozdílů však pro obě pohlaví platí, že nejdůležitějším zdrojem sebehodnocení je reflektované ocenění, následováno vlastní vnímanou kompetencí, a posléze sociální komparací.

V jiném výzkumu (Gecas et al., 1986) sebeúcta adolescentních chlapců souvisela zejména s jejich percepcí rodičovských postojů ohledně **kontroly/autonomie**, kdežto sebeúcta adolescentních dívek byla citlivější k percipované míře rodičovské **podpory a účasti**. Celkově silnější souvislost s úrovní sebeúcty se jevila ve vztahu k vnímanému otcovskému chování, spíše než chování mateřskému. Tyto interakce rodič/dítě byly shledány jako obecně markantnější prediktor sebeúcty u chlapců nežli u dívek.

V oblasti výzkumu sebehodnocení adolescentů se objevují (přinejmenším v určitém období života) i kvantitativní rozdíly mezi oběma pohlavími. Například v Mackově studii (1998) životní spokojenosti a sebehodnocení českých adolescentů se chlapci hodnotili obecně lépe než dívky (srov. Snopek, 2011).

Shrnutí

Výzkumy naznačují, že existují rozdíly mezi sebeúctou mužů a žen. Předně se zdá, že muži a ženy zakládají svou sebeúctu na mírně odlišných sociálně žádoucích oblastech, přičemž ženy častěji hovoří o sociálním přijetí či nepřijetí, a muži kladou větší důraz na úspěch či neúspěch. Co se zdrojů sebeúcty týče, ženy více než muži zdůrazňují reflektované ocenění, kdežto muži o něco více čerpají ze sociálního srovnávání.

1.7 Mechanismy obrany sebeúcty

Protože je vysoká sebeúcta spojena s obecně libými pocity, konkrétněji s větší psychologickou pohodou či životní spokojeností, lidé mají přirozenou tendenci ji **bránit**, je-li

v ohrožení. V této kapitole bych rád uvedl několik způsobů, které jsou k obraně sebeúcty využívány.

Podle některých autorů mají lidé s vysokou sebeúctou obecně tendenci k používání **sobě-sloužících předsudků** (Kernis, 2006). Tyto předsudky mají různé podoby, jednou z nichž je sobě-sloužící kauzální atribuce. Taková kauzální atribuce spočívá v přiřítání vlastního úspěchu vlastním zásluhám („jsem prostě dobrý“) a zároveň hledání příčiny vlastního neúspěchu mimo sebe („ten test byl nepřiměřeně těžký a učitelka jej hodnotila nespravedlivě“).

Prostředkem obrany vlastní sebeúcty a potvrzením vlastního sebeobrazu může být i **stereotypizace** a **znevažování** druhých. Ve výzkumu Feina a Spencera (1997) osoby, které byly vystaveny zpětné vazbě ohrožující jejich sebeobraz, měly oproti těm, kterým se dostalo zpětné vazby afirmační, větší tendenci k negativnímu hodnocení osob ze stereotypizované skupiny. U první skupiny zkoumaných osob znevažování stereotypizovaných lidí zprostředkovávalo navýšení sebeúcty.

Podobný obranný mechanismus se uplatňuje i v interpersonálních konfliktech, v nichž percepce ohrožení sebeúcty někoho z účastníků může vyvolat obranné chování v podobě **devalvace druhého** (nadávky, posměšky apod.). Taková reakce samozřejmě může rozdmýchat celý řetězec insultujícího chování, eskalaci situace, a v krajních podobách i násilí.

Zesměšňování či jiné ponižování osob, které nějakým způsobem ohrožují jedincovu sebeúctu, může být snahou o jejich **zpochybnění**, které by mělo **oslabit** vliv **ohrožení**. Tento mechanismus je, myslím, často využíván i k podpoře mezi přáteli, například když nám přítel oznámí, že dostal velmi negativní zpětnou vazbu od svého nadřízeného, můžeme na účet tohoto nadřízeného utrousit devalvující poznámku, čímž se snažíme o snížení relevantnosti, a tudíž psychologického dopadu negativní zpětné vazby.

Efekt obrany či navyšování sebeúcty bychom zřejmě mohli vystopovat například i u **pomlouvání**. Pomlouvání, tedy sdílení a šíření nelichotivých informací o nějaké osobě (skupině, atd.), může mít rovněž vztah k regulaci/potvrzování vlastní sebeúcty. Pomlouvání (a tudíž nějakým způsobem znehodnocování, odsuzování)

vlastnosti jakoby vždy byly v kontrastu s vlastnostmi těch, kdož pomlouvají, pročež implicitně pozitivně oceňují pomlouvající. Jako takové mohou být pomluvy vnímány jako jakési negativní **sebe-potvrzení**.

Mechanismus obrany sebeúcty zřejmě sehrává svou roli v **šikanování**. Existuje výzkum (Ahmed a Braithwaite, 2004) podle kterého děti, jež šikanují druhé, tak činí kvůli nepřiznanému **studu**, který je obrácen proti ostatním v podobě **obviňování** a **hněvu**. Pocity studu obvykle pramení z rozporu mezi chováním, myšlením či cítěním jedince, a jeho zásadami (zejména morálními). Jako takový stud souvisí s aktuální úrovní sebeúcty, a zásady, z jejichž porušení pramení, mohou mít povahu kontingencí sebeúcty.

Podle výzkumu Salmivalliové (Salmivalli et al., 1999) nemá sebeúcta dětí, které se dopouštějí šikanování druhých, **podprůměrnou úroveň** (jak se mnohdy mylně věří), nýbrž je jejich sebeúcta ve srovnání s ostatními **defenzivnější**. Výrazná defenzivita, jakožto obranná reakce na pocit ohrožení, je potom vnímána jako známka **křehkosti**, **nestability** sebeúcty (Kernis, 2006).

K podobným závěrům dochází i Baumeister (Baumeister et al. 2000), který se snaží vyvrátit představu, že k agresivnímu chování dochází v souvislosti s nízkou sebeúctou. Naproti tomu tvrdí, že nejvyšší míru agresivity vykazují osoby s vysokou a zároveň nestabilní sebeúctou (tzv. *threatened egotism*). I **agresivita** tedy může být formou obrany sebeúcty, a to zejména u osob, pro něž je agresivní chování prostředkem k udržení vysoce příznivé sebeúcty. Takové závěry potvrzují i některé výzkumy (př. Bushman a Baumaister, 1998).

Shrnutí

Protože je vysoká sebeúcta spojena s libými prožitky a její dosahování a udržování je tudíž žádoucí, lidé mají často tendenci ji chránit různými obrannými mechanismy. Mezi tyto patří primárně sobě sloužící předsudky, racionalizace, specifická kauzální atribuce, a dále také devalvace druhých či agresivita. Výzkumy ukazují, že nejvyšší defenzivita se vyskytuje u osob s vysokou a zároveň nestabilní sebeúctou.

1.8 Konceptualizace optimální sebeúcty

Největší část výzkumu sebeúcty se zaměřovala na úroveň sebeúcty, **zdroje vysoké sebeúcty** a její souvislosti s žádoucími a nežádoucími psychologickými fenomény. Výsledky těchto výzkumů často spojovaly vysokou úroveň sebeúcty s paletou **pozitivních souvislostí**, například s životní spokojeností (Diener & Diener, 1995), pozitivními afekty (například výzkum Brocknera et al. z roku 1983; cit. dle Crockerové a Wolfeové, 2001), subjektivní pohodou (například výzkum Myerse a Dienera z roku 1995; cit. dle Kernise, 2006) atd. Obecně byla tedy vysoká sebeúcta spojována se zdravím a spokojeností, a její nedostatek (nízká sebeúcta) potom se **sociálně patologickými jevy** (př. Trzesniewski et al., 2006).

Podle Kernise (2006) však vysoká sebeúcta nemusí být zárukou optimálního psychologického fungování, neboť snaha o udržení takové sebeúcty se může pojit s potlačováním některých **pravdivých informací** relevantních k vlastnímu sebepojetí (viz předchozí kapitolu o mechanismech obrany sebeúcty), což je v rozporu s autenticitou. **Autenticita** má v rámci sebeúcty dvě podoby. Jednou z nich je pravdivost na úrovni **zpracovávání informací** relevantních k self, druhou potom míra, v níž se člověk **identifikuje s vlastními kontingencemi** (míra, v níž jsou sebehodnotící kritéria bytostně vlastní).

O **autentické**, respektive **pravé** sebeúctě v kontrastu se sebeúctou **defenzivní** píše například Lobellová (Lobell et al., 1994), v jejímž výzkumu na zážitek úspěchu a neúspěchu velmi odlišně reagovali osoby s vysokou sebeúctou, které zároveň vykazovaly malou **potřebu souhlasu druhých**, a osoby s vysokou sebeúctou a zároveň vysokou potřebou souhlasu druhých (srov. s dvousložkovou konceptualizací sebeúcty Tafarodiho a Swanna výše v textu). Druhá skupina reagovala na negativní zpětnou vazbu výrazně defenzivněji.

Dá se tedy předpokládat, že **defenzivní** sebeúcta je, oproti sebeúctě pravdivé, zřejmě projevem nejistoty, **křehkosti** sebepojetí (př. Kernis, 2006). Výše zmíněné fenomény, v nichž takový druh sebeúcty hraje roli, jsou poukázáním na nedostatečnost zaobírání se úrovní sebeúcty jako její jedinou charakteristikou. Jsou poukázáním na nutnost zaměřovat se i na **další vlastnosti sebeúcty**, zejména na její

stabilitu, kontingenci (případně doménově specifické kontingence), a tyto brát v potaz při snahách o konceptualizaci optimální sebeúcty.

Používání ego-obranných předsudků, které mají zajistit uchování vysoké sebeúcty, jsou zřejmě v jistém ohledu adaptivní, užitečné, v některých situacích snad dokonce nezbytné pro psychologické fungování. Rubem této mince obran ovšem je, že jsou takové předsudky ve své podstatě lživými, a jako takové jsou tudíž v **rozporu s pravým** (myšleno pravdivým) **sebepoznáním** (upřímným nahlížením na své silné i slabé stránky). Pakliže omezují pravdivé sebepoznávání, znamenají „brzdu“ pro autentické psychologické fungování.

Proto Kernis (2006) konceptualizuje zdravou sebeúctu s ohledem i na její další stránky, než je úroveň, a to na její jistotu či křehkost. Křehká vysoká sebeúcta se podle autora vyznačuje **nestabilitou** (tedy častými výkyvy okolo své běžné úrovně), podmíněností dosahováním různých výsledků (**kontingencí**), diskrepancí mezi implicitními a explicitními složkami vnímané vlastní hodnoty (**inkongruencí**) a neochotou připouštět si negativní aspekty vlastního já (**defenzivitou**).

Naopak jistá či bezpečná sebeúcta (tamtéž) souvisí se **stabilitou, souladem** s implicitními pocity vlastní hodnoty, **otevřeností** ve vztahu k pozitivním i negativním stránkám vlastní osobnosti, a spíše než z dosahování výsledků pramení z **naplňování niterných potřeb**. Optimální sebeúctu tedy autor konceptualizuje jako takovou sebeúctu, která nese výše zmíněné prvky bezpečnosti, a je úzce spjata s **autenticitou**.

Shrnutí

Ačkoli je vysoká sebeúcta tradičně spojována s plejádou psychologických pozitiv, její defenzivní udržování (které se vyskytuje u osob s nestabilní sebeúctou) může být v rozporu s tím, jaký člověk skutečně je (s naplňováním bytostně vlastních potřeb). Konceptualizace optimální sebeúcty může tudíž brát ohled také na jiné vlastnosti než je úroveň, a to na její jistotu/křehkost, přičemž se předpokládá, že jistá, bezpečná sebeúcta spíše souvisí se zdravým, autentickým psychologickým fungováním než sebeúcta křehká.

1.9 Kontingence sebeúcty

Výzkum sebeúcty se (viz výše) tradičně zaobíral spíše její obecnou úrovní, jejími zdroji a souvislostmi s jinými psychologickými či sociologickými fenomény. Někteří autoři (např. Deci a Ryan, 1995; Crocker a Wolfe, 2001; Kernis 2006 atd.) ale argumentují, že **úroveň** je pouze jedním z aspektů sebeúcty, přičemž poukazují na důležitost **kritérií**, na nichž je **pocit vlastní hodnoty** zakládán (tzv. kontingence sebeúcty). Podle těchto autorů jsou kontingence sebeúcty faktorem, který má vliv jak na úroveň obecné sebeúcty (*trait self-esteem*), tak (zejména) na úroveň sebeúcty aktuální (*state self-esteem*), respektive stabilitu/nestabilitu sebeúcty v čase.

Pojem kontingence ve vztahu k sebeúctě značí **závislost** či **podmíněnost**. V singuláru označuje obecnou podmíněnost pocitu vlastní hodnoty dosahováním určitých výsledků (Kernis, 2006), respektive závislost na naplňování určitých interpersonálních či intrapersonálních nároků (ideální či požadované já).

Podle Kernise (tamtéž) se jedinci s kontingentní sebeúctou výrazně často zaobírají tím, **jak si stojí** v různých hodnotících dimenzích (př. Jsem dost výkonný?), či tím, **co si o nich myslí druzí** (př. Myslí si teď o mě, že jsem hloupý?). Kontingentní sebeúcta je podle Kernise také křehká, neboť zůstává vysoká pouze dokud jedinec úspěšně zvládá relevantní kritéria. Z tohoto pohledu je tedy časté zaobírání se vlastní sebeúctou známkou její křehkosti.

Paradise a Kernis ve své studii z roku 1999 (cit. dle Kernise, 2006) předpokládali, že pro jedince s kontingentní sebeúctou je obzvláště ohrožující nepříznivé hodnocení, pročež na takové reagují nadměrně **nahněvaně** a **hostilně**. Jejich výzkumná zjištění (tamtéž) tuto hypotézu potvrdila.

V plurálu výraz kontingence potom označuje **doménově specifické oblasti výsledků vlastní činnosti či působení, na nichž je založena jedincova sebeúcta** (Crocker, 2001).

Otázka, jestli existují lidé, jejichž sebeúcta je naprosto nezávislá – tedy non-kontingentní, nebyla doposud uspokojivě zodpovězena. Někteří autoři poukazují na užitečnost či dokonce nezbytnost takových kontingencí. Arndt a Schimel (dle Kernis, 2003) například zdůrazňují, že se kontingence sebeúcty zakládají

na kulturních normách a hodnotách, pročež vedou k takovému chování, z kterého profituje celá společnost. Krom toho kontingentní sebeúcta motivuje k výkonu a úspěchu.

Kontingence sebeúcty fungují jako silné **regulátory chování**. Například **svědomí** je fenoménem, který má povahu kontingence sebeúcty. Zdá se obecně lidské, že pocit vlastní hodnoty vždy v určité míře souvisí s naplňování morálních hodnot člověka (odhlédneme-li od krajností v podobě lidí trpících disociální poruchou osobnosti). Krom toho mají kontingence sebeúcty, zdá se, svůj **adaptivní základ** (např. zakládání pocitu vlastní hodnoty na oblastech jako je kompetice, souhlas druhých či atraktivita, vede člověka k chování, které má z evolučního hlediska své opodstatnění).

Ačkoli mají kontingence sebeúcty svou regulační funkci, zdá se nicméně zřejmé, že **vysoká úroveň kontingence** sebeúcty má za následek **menší stabilitu**, tudíž také větší křehkost a defenzivitu sebeúcty (takové vlastnosti jsou ve své krajní podobě příznačné pro narcistické sebepojetí).

Sebeúcta s vysokou mírou kontingence tedy souvisí s nižší vnímanou osobní pohodou a nižší autenticitou (př. Goldman a Kernis, 2002), kteréžto fenomény jsou tradičně spojovány s psychologickým zdravím. Takové závěry jsou konsistentní s **Rogersovskou koncepcí podmíněného přijetí** (kteréžto je některými autory považováno za podsložku sebeúcty), v níž právě podmíněnost (jinak řečeno kontingence) přijetí hraje podstatnou roli v nedostatku kongruence (dle Drapela, 1998), a je tudíž překážkou autentickému způsobu bytí.

U celkové sebeúcty nejde zdaleka jen o to, zda je kontingentní či nikoliv, důležitá je **míra této kontingence**, dále pak pravděpodobně úroveň, v níž se jedinec se svými kontingencemi **identifikuje** (pokládá-li je za bytostně vlastní, viz sebe-teorii sebe-determinace Deciho a Ryana, v tomto textu oddíl 2.2), a svoji úlohu hraje i **doménová specifičnost** těchto kontingencí a dlouhodobá **schopnost** jedince nárokům na vlastní sebeúctu dostávat.

Shrnutí

Podle některých autorů je okrem úrovně sebeúcty potřeba zaobírat se kritérii, která sebeúctu podmiňují, případně měrou, v níž je sebeúcta na naplňování těchto

kritérií závislá. Tato závislost či podmíněnost se nazývá kontingence. Zůstává otázkou, zda existují jedinci, jejichž sebeúcta je naprosto nekontingentní, zdá se nicméně zřejmé, že míra kontingence (spolu se schopností člověka dostávat vlastním nárokům) ovlivňuje stabilitu sebeúcty.

1.9.1 Doménově specifické kontingence sebehodnocení

Již v roce 1890 William James (cit. dle Park a Crockerové, 2003) naznačil, že se lidé snaží dosáhnout úspěchu a vyhnout se neúspěchu v takových oblastech vlastní činnosti, na nichž je založen jejich **pocit vlastní hodnoty**. **Kontingence sebeúcty** jsou tedy oblastmi či **kategoriemi výsledků**, které jsou relevantní pro vnímaný pocit vlastní hodnoty. Jako takové determinují, které události a výsledky vlastní činnosti budou mít největší vliv na jedincův pocit vlastní hodnoty.

Výsledky množství studií (Crocker et al., 2002; Park a Crocker, 2008; atd.) jsou s hypotézou, že na úroveň sebeúcty mají větší dopad výstupy z oblastí, na nichž jedinec zakládá pocit vlastní hodnoty, konzistentní. Například studenti, jejichž sebeúcta byla více kontingentní s jejich akademickou kompetentností, vykazovali větší výkyvy v úrovni sebeúcty na základě úspěchu či neúspěchu při přijímacích zkouškách (Crocker et al., 2002).

Rovněž lidé, u kterých je silnou kontingencí sebeúcty souhlas druhých, v reakci na negativní zpětnou vazbu vykazují výraznější pokles aktuální úrovně sebeúcty (a více negativních prožitků) než ti, jejichž sebeúcta je se souhlasem druhých kontingentní méně (Park a Crocker, 2008).

Zabývání se kontingencemi sebeúcty má potenciál pro lepší **porozumění** některým jevům v **chování člověka**. Například studie Luhtanenové a Crockerové (2005) poukazuje na specifický vliv doménově specifických kontingencí sebeúcty na užívání alkoholu u vysokoškolských studentů (s vyšší konzumací alkoholu souviselo zakládání pocitu vlastní hodnoty na vzhledu, kdežto kontingence jako ctnost, Boží láska a akademická kompetence byly prediktory opaku).

Kontingence sebeúcty ovlivňují dokonce i takové oblasti lidské aktivity, jako je chování na sociálních sítích (Facebooku apod.). Např. se zdá, že kontingence založené na názorech druhých souvisí s vyšší mírou sdílení fotografií (nejvýrazněji potom zakládání pocitu vlastní hodnoty na vzhladu), a intrinsické kontingence souvisí s menším časem stráveným online (Stefanone et al., 2011).

Existuje také studie (Lemay a Clark, 2008) naznačující způsob, kterým doménově specifické kontingence sebeúcty ovlivňují fungování afirmativního procesu v **partnerském vztahu**. Oblast, s níž je kontingentní sebeúcta jednoho z partnerů, může být druhým partnerem vnímána jako citlivost či zranitelnost, pročež se snaží svůj protějšek ubezpečit i za cenu neautentičnosti potvrzování/chválení. Tuto neautentičnost obvykle druhý z partnerů vnímá, což je důvodem úzkosti a snížené spokojenosti ve vztahu. Tímto způsobem je umenšován jistý druh autenticity ve vztahu.

Protože doménově specifické kontingence sebeúcty v sobě explicitně či implicitně obsahují vodítka k tomu, co je (či co by mělo být) v životě člověka hodnotné a smysluplné, ze své podstaty jsou zároveň zdrojem motivace i zranitelnosti (Crocker a Wolfe, 2001; Park a Crocker, 2003; Crocker a Knight, 2005 a další).

Shrnutí

Kromě obecné míry podmíněnosti/kontingence sebeúcty se hovoří také o tzv. doménově specifických kontingencích sebeúcty, kteréžto jsou oblastmi výstupů relevantních k pocitu vlastní hodnoty (sebeúcta různých lidí je založená na úspěších a neúspěších v různých oblastech). Obecně se tyto kontingence dají rozdělit na vnější (extrinsické) a vnitřní (intrinsické). Výzkumy potvrzují domněnku, že doménově specifické kontingence sebeúcty fungují jako motivátory, které ovlivňují širokou škálu chování.

1.9.2 Kontingence sebeúcty – motivace i zranitelnost

Motivační působení kontingencí sebeúcty spočívá v tom, že lidé přirozeně chtějí mít pocit, že jsou lidmi hodnotnými, lidmi hodnými lásky (i své vlastní), pročež se snaží chovat konsistentně s kontingencemi, na nichž je jejich pocit vlastní hodnoty založen.

Pozitivní události či výsledky vlastní činnosti v oblasti, která je **relevantní** k jejich pocitu vlastní hodnoty, se pojí s momentálním **nárůstem** sebeúcty, což je přirozeně libým prožitkem, a naopak výsledky či události vnímané jako negativní (například vnímané selhání) jsou spojeny s momentálním **propadem** v sebeúctě a jsou prožívány negativně. **Fluktuace** pocitu vlastní hodnoty okolo své průměrné či běžné hodnoty závisí na vnímaném úspěchu či neúspěchu v různé míře u různých lidí (různá úroveň kontingence).

Zdrojem zranitelnosti jsou kontingence sebeúcty proto, že člověku „diktuje“, jaký má být, či co má činit, aby se cítil hodnotným (ideální či požadované self). Pakliže těmto nárokům člověk nevyhoví, zažije neúspěch v oblasti, na níž je jeho pocit vlastní hodnoty kontingentní, potom zakouší pokles v momentální úrovni sebeúcty, což může vést k pocitům viny, úzkosti, vzteku, smutku až deprese.

Podle Crockerové a Knightové (2005) mohou mít snahy dosáhnout úspěchu a vyhnout se neúspěchu v oblastech, s nimiž je sebeúcta kontingentní, negativní následky pro **učení, mezilidské vztahy, autonomii, sebe-regulaci** a z dlouhodobějšího hlediska i na fyzické a mentální **zdraví**.

Protože je navýšení aktuální sebeúcty spojeno s libými a snížení s nelibými pocity, může se ochrana, udržování či navyšování pocitu vlastní hodnoty stát prvořadým cílem lidského snažení (Crocker et al., 2006).

Crockerová a Parková (2004) nárůst pozitivních emocí spojený s úspěchem v oblasti, s níž je sebeúcta jedince kontingentní, přirovnávají k cukru. Podle nich je tento nárůst totiž stejně jako cukr „chutný“, ale ne příliš „výživný“, neboť nesouvisí s **uspokojováním základních lidských potřeb** učení, vztahovosti či autonomie. Krom toho ego-vztažnost cíle má sice motivační potenciál, zároveň ale, zejména při

hrozbě neúspěchu, může být překážkou na cestě k dosahování cílů, neboť strach z neúspěchu může vést k přerušení snažení (Wolfe a Crocker, 2003).

Shrnutí

Vzhledem k tomu, že naplňování nároků, na nichž je sebeúcta založena, je spjata s pozitivně prožívaným nárůstem pocitu vlastní hodnoty, kontingence sebeúcty působí jako silné motivátory lidského chování. Následování se sebeúctou spjatých cílů ovšem může člověka odvádět od niterných, autentických potřeb (může s nimi být dokonce v rozporu), a zároveň může, při hrozbě neúspěchu, vést k přerušení lidského snažení.

1.9.3 Vývoj kontingencí sebeúcty

Kontingence sebeúcty se v průběhu času vytváří v interakci s různými formami **sociálního vlivu**. Primární důležitost je tradičně přisuzována interakcím s rodiči a jinými signifikantními osobami. Opakovaná zkušenost s **podmíněným sociálním přijetím**, zejména potom ze strany signifikantních druhých, může přispívat k podmíněnému přijetí sebe sama, pocit sebeúcty se může stát výrazně závislým na úspěších a neúspěších v určitých oblastech, a tudíž nejistý a zranitelný.

V souladu s předešlým tvrzením je například výzkum Ryana a Browna (2003), v němž čím více děti vnímaly ocenění ze strany svých rodičů jako podmíněné, tím více cítily, že se musí chovat určitým požadovaným způsobem, a tím nestabilnější bylo jejich sebehodnocení.

Podobné výsledky měly i studie Assora et al. (2004), v nichž studenti vnímající ocenění svých rodičů jako podmíněné (také zaměřené na výsledky ve specifických oblastech života), pociťovali **vnitřní kompulze**, tlak k určitému chování. Zároveň také vykazovali větší fluktuace v sebeúctě, pocity odmítnutí ze strany svých rodičů a hněv vůči nim.

V další studii (tamtéž) matky, které reportovaly podmíněné přijetí ze strany svých rodičů, vykazovaly nižší úroveň psychologické pohody a více kontrolující

rodičovské postoje, v návaznosti na což je jejich dcery vnímaly jako podmíněně přijímající. Tyto výsledky naznačují, že **rodičovský postoj** charakterizovaný podmíněným přijímáním, který je dáván do souvislosti s rozvojem nestabilní a kontingentní sebeúcty, má tendenci přenášet se z generace na generaci.

Podle Ryana a Browna (2003) je dítě náchylné k internalizaci rodičovských standardů (a tudíž ke kontingentní sebeúctě) tím spíše, čím více touží po rodičovském přijetí. Proto pokud je rodič spíše hostilní či netečný, je menší pravděpodobnost, že si dítě internalizuje jeho hodnoty. Podle autorů jsou to tedy často právě velmi zainteresovaní rodiče, kteří, pokud jsou zároveň psychologicky kontrolující, ve svých dětech vyvolávají introjekci.

Na podstatnou důležitost rodičovské interakce pro rozvoj kontingencí sebehodnocení ukazují i výsledky studie Parkové a Crockerové (2003), které naznačují, že existuje vztah mezi stylem **attachmentu** a oblastmi, na nichž lidé zakládají pocit vlastní hodnoty (v jejich výzkumu studenti s vyhýbavým či ambivalentním typem attachmentu měli oproti těm s attachmentem bezpečným větší tendenci zakládat svůj pocit vlastní hodnoty na atraktivitě).

Velký vliv mají dále kulturní normy a hodnoty či normy pro člověka důležitých sociálních skupin. Různé kultury, společenství a sociální skupiny si v rozdílné míře zakládají na různých hodnotách, podle těch jsou potom také hodnoceni a oceňováni jejich členové. Někdy mohou v jedné sociální skupině existovat různé systémy hodnot rozdílné pro odlišné role (například dítě ve školní třídě je hodnoceno a oceňováno dle určitých kritérií svými spolužáky, a podle kritérií či hodnot odlišných svými učiteli).

Podle Higginse (cit. dle Blatného, 2003) nastává významná vývojová změna ve vztahu k hodnotícím kritériím mezi 9 – 11 rokem, kdy dochází k posunu od **identifikace** vzoru k jeho **internalizaci**. To znamená posun od fáze, kdy děti své významné druhé prožívají v podstatě jako standardy pro hodnocení vlastního chování, ke stavu, kdy se tyto standardy stávají vlastními (Higgins je nazývá osobními vodítky, self-guides). V tomto stádiu se podle Higginse vyvíjí nový mentální seberegulační **mechanismus „internální kontroly“**, jež je charakterizován snahou o sladění vlastního chování s těmito osobnostními vodítky, přičemž je dítě

schopno kriticky reflektovat vlastní chování nehledě na reakce ostatních. O internalizaci posuzovacích kritérií viz níže (teorie sebedeterminace).

Ačkoli má sociální prostředí člověka na jeho kontingence a obecně na jeho sebepojetí značný vliv, neměla by být podceňována ani svébytnost jedince, jeho touha po sebeurčení, životní filozofie (či náboženské vyznání) a hodnoty, jež se s nimi pojí.

Shrnutí

Podmíněnost sebeúcty je tradičně dávána do souvislosti se zkušeností podmiňovaného přijetí ze strany signifikantních druhých, přičemž doménová specifická kontingencí pravděpodobně souvisí právě s dříve oceňovaným chováním. Rodičovské standardy dítě nejprve následuje v rámci dosahování vnějšího přijetí a posléze (podle některých autorů okolo 9-11 roku) je internalizuje. Výzkumy potvrzují podstatnost úlohy rodičovských postojů ve vývoji kontingencí sebeúcty.

1.9.3 Oblasti kontingencí podle Crockerové a Wolfeové

Podle modelu Crockerové a Wolfeové (2001) může mít člověk množství kontingencí sebeúcty, které se mezi sebou mohou lišit mírou důležitosti. To znamená, že tyto kontingence existují v hierarchickém systému organizace, který v sobě skýtá jak širší, nadřazené kontingence (např. ctnost), tak mnoho specifických kontingencí podřazených (např. loajalita přátelům, pravdomluvnost, přívětivost atd.).

Model Crockerové a Wolfeové (tamtéž) dále předpokládá, že jsou jednotlivé kontingence, stejně tak jako jiné konstrukty uchovávané v paměti, různě přístupné, a mohou být aktivovány situačními spouštěči.

Ve výzkumu vysokoškolských studentů (tamtéž) bylo rozlišeno sedm hlavních kategorií kontingencí sebeúcty (relevantní pro zkoumanou skupinu): **souhlas druhých** (*approval from others*), **vzhled** (*appearance*), **Boží láska** (*God's love*), **podpora rodiny** (*family support*), **školní kompetence** (*school competency*), **soutěžení** (*competition*) a **ctnost** (*virtue*), přičemž spolu výrazně korelovaly

výkonové faktory (školní kompetence a soutěžení) a vysokou korelaci měly i faktory zohledňující ocenění ze strany druhých (vzhled a souhlas druhých).

Výsledky výzkumu ukázaly, že nižší sebeúcta se pojila s ustavováním pocitu vlastní hodnoty na spíše **vnějších vlivech** (vzhled a souhlas ostatních) a například ctnost (jakožto **vnitřní vliv** bez nutné vztažnosti k názoru druhých) souvisela se sebeúctou vyšší. Podle autorek studie jsou tyto výsledky konzistentní s hypotézou, že je obtížnější naplnit kontingence sebeúcty, které zakládají na postojích a chování ostatních, neboť jsou méně **pod kontrolou** než ty, které jsou zaměřeny spíše na vlastní chování a cíle. Tudíž takové kontingence, jejichž naplnění má jedinec více pod kontrolou, se spíše pojí s pozitivní sebeúctou.

Crockerová ovšem dodává, že důležitou roli hraje také to, jak je jedinec **schopný** dlouhodobě **naplňovat** své **kontingence sebeúcty** (tzn. i jedinci se sebeúctou založenou spíše na vnějších kontingencích mohou mít sebeúctu vysokou, pokud jsou schopni ve svém prostředí dlouhodobě dosahovat potřebného ocenění od druhých atd.).

Shrnutí

Podle modelu Crockerové a Wolfeové (2001) může mít člověk množství kontingencí sebeúcty, které jsou uspořádány v hierarchickém systému. Na základě svého výzkumu vysokoškoláků autorky rozlišily 7 oblastí kontingencí: souhlas druhých, vzhled, Boží láska, podpora rodiny, školní kompetence, soutěžení a ctnost, přičemž některé z těchto jsou vnitřní a jiné vnější. Podle autorek vyšší sebeúcta souvisí spíše s kontingenčními vnitřními, neboť jejich naplňování mohou mít jedinci více pod kontrolou, než kontingence vnější.

2. Autenticita

Autenticita může být v původním filozofickém smyslu vyjádřena jako „výraz užívaný zejména u M. Heideggera a v existencialismu; označení vlastního lidského bytí, které bezprostředně chápe svou existenci, nezastírá si svou osudovou předurčenost k smrti a při tom se nezabývá zodpovědností za svou svobodu a své činy.“ *

Na poli psychologie existují různé koncepce autenticity, od Maslowova zdůrazňování **aktualizace vyšších potřeb** (cit. dle Goldmana a Kernise, 2002) či Rogersovského dosahování **kongruence** jakožto souladu bezprostřední zkušenosti a sebepojetí (cit. dle Kernise, 2006) po chování v souladu s vnitřními **organismickými potřebami** (Deci a Ryan, 2000). Společným znakem mírně rozdílných koncepcí však zůstává prožívání, které je dáváno do souvislosti s **pravým já** (*true/core self*) a je spojováno s pojmy jako ryzost, hodnověrnost, původnost či **opravdovost**.

2.1 Koncepce autenticity Goldmana a Kernise

Goldman a Kernis (2002) představují **multikomponentovou koncepci autenticity**, v níž rozlišují čtyři související, avšak kvalitativně odlišné subsložky. Těmi jsou **uvědomělost** (*awareness*), **bezpředsudečné zpracovávání informací** (*unbiased processing*), **chování** (*behavior*) a **vztahová orientace** (*relational orientation*).

---

*Autenticita. *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*. Díl 1 a/f. Praha, Nakladatelský dům OP 1996, s. 172

Uvědomělost referuje k vědomí svých motivů, pocitů, myšlenek, slabých i silných stránek vlastních osobnostních rysů a vlastních protichůdných tendencí. Taková uvědomělost není přítomná v sebepojetí, v němž jsou tyto přirozené kontradikce nerozpoznány či popírány. Podle autorů koncepce je tedy součástí této složky autenticity i určitá míra přijetí, která zabraňuje tendenci k popírání takových stránek osobnosti, které jsou vnímány nějakým způsobem nelichotivě.

Bezpředsudečné zpracovávání informací spočívá v otevřeném „objektivním“ postoji k informacím, které jsou relevantní k vlastnímu sebepojetí. Takový postoj by se dal v termínech fenomenologie charakterizovat asi jako „nechat věci ukázat se tak, jak se sami ze sebe dávají“. Bezpředsudečné zpracovávání k self relevantních informací můžeme chápat jako takové zpracovávání informací, v němž nejsou naplňovány obranné tendence k deformování (popírání, zveličování či ignorování) obsahů vědomí ve snaze o uhájení konsistence vlastního sebepojetí.

Třetí komponentou tohoto modelu je **chování**. Autentické chování je chápáno jako chování v souladu s vlastními hodnotami a potřebami, spíše než chování, jehož cílem je pouze dosažení úspěchu či vyhnutí se neúspěchu, případně získání souhlasu či ocenění druhých, byť za cenu „falešnosti“ vůči sobě samému. Podle Deciho a Ryana (cit. dle Goldmana a Kernise, 2002) autentické chování spočívá v autonomii a volbě, v protikladu k chování, jež je kontingentní s introjиковanými či vnějšími cíli. Podle Kernise (2006) nemá autenticita v chování povahu nějaké kompulze jednat striktně podle sebe sama, nýbrž je její podstatou přirozené a svobodné vyjádření vlastního já.

Čtvrtá komponenta je **vztahová**, přičemž značí otevřenost a pravdivost v blízkých vztazích. Vztahová autenticita zahrnuje proces odhalení sebe sama druhému, tedy ukazování se tak, jaký člověk v pravdě je, s „dobrymi“ i „špatnými“ vlastnostmi.

Autoři této koncepce vnímají tyto čtyři složky autenticity jako související, nýbrž odlišitelné jedna od druhé. V běžném životě se člověk dostává do situací, v nichž tlak okolí omezuje možnosti „**být sebou sama**“ na úrovni chování (či na úrovni vztahové), nicméně ne na úrovních zpracovávání informací a uvědomění.

Příkladem může být situace, kdy si zaměstnanec vybere nedat najevo svůj skutečný názor na nějaký pracovní projekt před svým vztahovačným a mocným nadřízeným, nicméně si vlastní rozpor uvědomuje.

V jejich výzkumu (Goldman a Kernis, 2002) se celkové vyšší skóre autenticity pojilo mimo jiné s vyšší úrovní sebeúcty a nižší mírou kontingence pocitu vlastní hodnoty. To je pochopitelné, uvědomíme-li si, že člověk, jehož sebeúcta je výrazně kontingentní, dociluje pocitu vlastní hodnoty naplňováním nároků různé povahy, které jej mohou odvádět od jeho pravého já (jeho pozornost a úsilí jsou směřovány k tomu, jaký si myslí, že by být měl, spíše než k tomu, jaký skutečně je).

V podobném smyslu vyznívají již teze Horneyové (Horney, 2000), která hovoří o ničivém vlivu **systemu vnitřních diktátů** na lidskou spontaneitu a autonomní usilování o osobnostní růst, tedy růst pravého já. Tyto nároky ideálního já jsou podle ní způsobeny různými druhy stresu, zejména potom výchovou takovými osobami, které jsou sami neurotické, a v zajetí vlastní neurózy lásky neschopné.

Podstatou vnitřních diktátů a neautentického (idealizovaného) sebeobrazu je podle Horneyové (tamtéž) odcizení od *já*, kteréžto je spatřováno jako ústřední problém každého neurotického vývoje.

O této tématice také široce pojednává heideggerovská fenomenologie, která ve vztahu k autenticitě hovoří o **bytí z vlastního pramene**, to je potom dáváno do kontrastu s bytím z pramenů podsunutých výchovou či kulturou (Hogenová, 2007).

Pojem autenticity je spojován také s tzv. intrinsickou, tedy vnitřní či vlastní, motivací. Intrinsicky motivovaný člověk totiž řídí své chování v souladu s vlastními niterními pohnutkami spíše než požadavky „z vnějšku“ a je tudíž spíše v souladu sám se sebou. S pojmem **intrinsické** a **extrinsické** motivace pracuje teorie sebe-determinace.

Shrnutí

Koncepce autenticity se napříč psychologii i filozofií liší, jejich společnými jmenovateli je ovšem důraz na pravost, ryzost, opravdovost prožívání. Goldman a Kernis (2002) představují multikomponentovou koncepci autenticity, v níž rozlišují

čtyři související, avšak kvalitativně odlišné subsložky: uvědomělost, bezpředsudečné zpracovávání informací, chování a vztahovou orientaci. Podle autorů se vysoká míra autenticity pojí mimo jiné s nižší mírou kontingence pocitu vlastní hodnoty.

2.2 Teorie sebe-determinace

Podle **teorie sebe-determinace** (*self-determination theory*), jíž její tvůrci, Deci a Ryan, představili ve svém článku z roku 1985 (cit. dle Deciho et al., 1994), je člověk ze své podstaty motivován ke **zvnitřňování regulace** aktivit. Tato internalizace se může dít dvěma odlišnými procesy, které ústí v kvalitativně odlišné styly seberegulace, přičemž to, jaký styl seberegulace si člověk osvojí, výrazně závisí na jeho sociálním okolí.

Procesy **internalizace** jsou introjekce a integrace. **Introjekce** je proces zvnitřnění nějaké hodnoty či regulačního procesu, aniž by tyto byly skutečně přijímány jako součást pravého já, naproti tomu **integrace** v sobě zahrnuje asimilaci hodnoty či seberegulačního procesu, který jedinec identifikuje se svým pravým já.

Internalizace má za následek vnitřně kontrolující regulaci, související s hrozbou sankcí (vnitřních - například s vinou), kdežto integrace podporuje sebe-determinaci a spíše tak podporuje autenticitu.

Vnitřně kontrolující regulace, podobně jako regulace vnější kontrolou, je spojena s **tenzí** a úzkostí. Příkladem takové vnitřně kontrolující regulace, která pramení z introjekce, je závislost pocitu vlastní hodnoty na takových kontingencích, které ve skutečnosti člověku nejsou niterně vlastní. V takovém případě je chování člověka motivováno pocitem, že to či ono udělat **musí**, spíše než že **chce** („muset“ zde značí tenzi, případně hrozící pocit viny).

Naproti tomu **integrace** referuje k takové internalizaci hodnot, v níž je člověk s těmito hodnotami identifikován, považuje je za vlastní, a tudíž jeho chování pramení více z něj samotného (odtud pojem sebe-determinace). Taková regulace je potom vnímána jako svobodnější, bez prožitků rozporu, respektive více konzistentní s vnitřními stavy jedince, a tudíž **autentičtější**.

V perspektivě teorie sebe-determinace je tedy kontingentní sebeúcta spjatá s introjickovanými regulačními mechanismy a vyznačuje se výrazným zaobíráním se vlastní hodnotou. Toto časté zaobírání (prověřování, dokazování, srovnávání s ostatními atd.) v sobě implikuje nejistotu, a je tudíž zdrojem psychologické zranitelnosti. Krom toho cíle, na jejichž dosahování je pocit vlastní hodnoty závislý, člověka často odvádí od jeho skutečných (intrinsických) potřeb po autonomii, kompetentnosti a vztahovosti (Ryan a Brown, 2003).

Podle teorie sebe-determinace tedy existuje i **sebeúcta nonkontingentní**. Taková sebeúcta je spatřována jako vycházející z naplňování výše zmíněných intrinsických potřeb, a znamená větší autenticitu (tzn. teorie sebe-determinace nevnímá integrované seberegulační mechanismy jako kontingence sebeúcty).

Oproti osobám s kontingentní sebeúctou se lidé se sebeúctou nekontingentní vlastním self (respektive vlastní hodnotou) zaobírají o poznání méně (tamtéž), to lze zřejmě přičíst i tomu, že se tito lidé ve větší míře zaobírají aktivitami, které je zajímají, baví (převažuje „chci“ nad „měl bych“), pročež není zapotřebí se jimi tolik zaobírat z hlediska úspěchu/neúspěchu.

Ryan a Brown (tamtéž) v konsistenci s teorií sebe-determinace tudíž považují za znak psychologického zdraví spíše nezaobírání se vlastní sebeúctou (to totiž paradoxně implikuje její existenci).

Ryan a Connell (1989) předpokládali, že školní děti dělají své úkoly z různých důvodů (různé styly regulace). Mezi tyto důvody patřilo například, že věří, že úkoly dělat musí a jinak by se cítily provinile (výraznější **introjekce**), nebo vnímaly, že jsou pro ně dané znalosti důležité (výraznější **integrace**). Podle výsledků jejich studie (tamtéž), děti, jejichž způsob seberegulace pramenil spíše z introjekce, vykazovaly oproti dětem se seberegulací více integrovanou, větší míru školní úzkosti, tendenci k maladaptivním způsobům zvládnání neúspěchu a menší radost z učení. Dá se předpokládat, že druhá skupina dětí byla autentičtější.

Fenomén sebeúcty zkoumal v kontextu sebe-determinační teorie například Kernis (Kernis et al., 2000). Podle výsledků jejich výzkumu lidé s vyšší a stabilnější sebeúctou následovali více cílů intrinsických (pro zábavu a potěšení, či takové cíle, s nimiž se identifikovali – spjaté s osobnostním růstem atd.) a méně

cílů introjиковaných (spojených s redukcí tenze, úzkosti). To naznačuje, že se vyšší úroveň i stabilita sebeúcty nějakým způsobem pojí se schopností člověka následovat takové cíle, které jsou mu vlastní (nepodsunuté).

Shrnutí

Deciho a Ryana teorie sebe-determinace (SDT) vychází z předpokladu, že si člověk osvojuje, internalizuje, regulační mechanismy. Internalizace má dvě podoby, introjekci a integraci. Introjekce je zvnitřněním nějaké hodnoty či procesu, se kterými se člověk neidentifikuje, protože jsou spjaty s tenzí a jsou vnitřně kontrolující. Integrace hodnot či procesů naopak souvisí s jejich identifikací, protože jedinec vnímá, že jeho chování vychází více z něj samotného, je autentičtější. Podle SDT je kontingentní sebeúcta založena na introjekci, a jako taková brání v naplňování intrinsických potřeb a autenticitě.

2.3 Pravé, falešné self a narcismus

Pravé či **pravdivé self** (*True Self*) je podle Winnicotta (1965) takové self, které spočívá v zakoušení autenticity a spontaneity, a pojí se s prožitky pocitů „bytí naživu“ a opravdovostí, reálností self. Rozvoj takového self je ve Winnicottově koncepci spatřován již **od útlého dětství**, a to skrze interakci s matkou, která dostatečně reaguje na spontánní projevy dítěte, čímž jaksí potvrzuje nejen jejich důležitost, nýbrž i pocit jejich reálnosti.

Pokud chybí to, co Winnicott nazývá „dost dobré rodičovství“, dětská spontaneita je ohrožena, a může se vyvíjet tzv. falešné self (*False Self*), které staví na souladu s přáními a očekáváním rodičů. Falešné self se potom vyznačuje introjekcí, nedostatkem **spontaneity**, pocitu prázdnoty, někdy až nereálnosti self. Jeho dalším úskalím je podle Winnicotta to, že jedinec s falešným self navazuje také falešné, neautentické vztahy.

Specifickou formou falešného self je narcistické sebepojetí (v krajních případech narcistická porucha osobnosti). **Narcismus** je, v souladu s původním

řeckým mýtem, tradičně spojován s grandiózní představou sebe sama a (často sobeckou) sebeláskou. To je ovšem velmi nepřesné (či neúplné) pojetí narcismu.

Koncepcí narcismu se zabíral například Heinz Kohut (cit dle Fonagyho a Targetové, 2005), podle nějž nejsou narcisté pouze zahleděni do sebe, naopak přikládají velkou důležitost tomu, jak je vnímají druzí. Tato **závislost** na pozornosti a hodnocení druhých je zřejmá už ze samotného mýtu, v němž byl Narcis v otázkách své identity původně odkázán pouze na hodnocení druhých, neboť jeho matka kvůli zlé sudbě nechala z jeho prostředí odstranit veškerá zrcadla (Green a Sharman-Burke, 2001).

Ústředním tématem narcismu je pocit vlastní hodnoty. Navzdory **grandiozitě** představ o vlastní osobě, mezi podstatné znaky narcismu patří občasné **hluboké propady** v pocitu vlastní hodnoty (tj. nestabilita), nápadná defenzivita v reakci na kritiku, a neschopnost či narušení zralých, autentických interpersonálních vztahů. To značí vysokou křehkost, nestabilitu a kontingenci pocitu vlastní hodnoty s naplňováním extrémních nároků, které brání v dostupnosti pravého self (které zpravidla dokonalé není).

Naplňování narcistických (velkolepých) kontingencí zřejmě jedinci zaručuje intenzivní ego-vztažné pozitivní prožitky, můžeme ale předpokládat, že jednou z jejich stinných stránek je absence (či narušení) autenticity. Ne nadarmo nese Röhrova publikace o narcismu podtitul „vnitřní žalář“ (Röhr, 2001).

Ve studii zaměřené na narcismus v kontextu implicitní a explicitní sebeúcty (Zeigler-Hill a Bosson, 2006) byly nejvyšší hodnoty narcismu zaznamenány u osob, jejichž sebeúcta byla vysoká ale zároveň **diskrepantní**, tj. vykazující nesoulad mezi svými implicitními a explicitními složkami (tudíž křehká). Oproti tomu nejstabilnější sebeúcta byla zjištěna u osob s vysokou implicitní i explicitní úrovní sebeúcty.

Tracy et al. (2009) odlišují narcistickou sebeúctu od sebeúcty autentické, hovoří o tzv. **pravé a naduté hrdosti** (*true and hubristic pride*). Autentická sebeúcta se podle nich pojí s duševním zdravím a úspěšnými sociálními vztahy, zatímco narcistické zveličování-self se pojí s agresivitou a jiným antisociálním chováním. Autoři také vyslovují domněnku, že narcistické „nafouknuté“

sebepojetí může být formou kompenzace pro nedostatek skutečného pocitu vlastní hodnoty.

Ryan a Brown (2003) uvádí, že lidé s narcistickým sebepojetím v návaznosti na zkušenosti podmíněného přijímání a **oceňování** vnímají oceňování druhými (či naplňování vnitřních standardů, které byly v minulosti spojeny s přijetím či obdivem druhých) jako **výraznou potřebu**. Tohoto oceňování často dosahují skrze atraktivitu, úspěch a moc. Křehkost narcismu ale tkví mimo jiné v tom, že toto ocenění znamená vzpruhu pro pocit vlastní hodnoty pouze dočasně, protože je zapotřebí takřka neustálého snažení.

Na fakt, že je narcistické pojetí ve své podstatě velmi křehké, poukazuje i studie Rhodewalda (Rhodewald et al., 2006), v níž zkoumané osoby s vyšší mírou narcismu měly větší tendenci k používání sebe-handikapujících mechanismů (způsob obrany self skrze atribuování možných neúspěchů vnějším vlivům).

Jsou to právě vlastnosti jako **diskrepance** (inkongruence) a **defenzivita**, které podle Kernise (2006) charakterizují křehkou, nestabilní sebeúctu. Lidé s méně stabilní sebeúctou potom vyjadřují nižší úroveň **psychologické pohody** (*psychological well-being*), konkrétněji skórují níže zejména na subškálách autonomie a vnímání životní smysluplnosti (Paradise a Kernis, 2002).

Z výše uvedeného se zdá zřejmé, že vysoká sebeúcta nemusí být nutně ukazatelem psychologického zdraví. Krajním příkladem tohoto fenoménu je narcismus, který je charakterizován extrémně vysokou úrovní sebeúcty, která je ale křehká a nestabilní (provází ji také hluboké propady), a spíše než pravou sebelásku znamená podmíněný sebeobdiv a hlubokou nejistotu ohledně své lidské hodnoty. Tato nejistota je spojena se závislostí/kontingencí pocitu vlastní hodnoty na naplňování (často introjikovaných) extrémních nároků.

Dosavadní výzkumy se tedy zdají být v podstatných bodech v souladu s neopsychoanalytickými představami (př. Winnicott, 1965), které naznačují, že v základech narcismu stojí **odcizení od pravého, autentického já**, které je spjato s rozvojem extrémně kontingentní (tudíž nestabilní) sebeúcty.

Shrnutí

Pravé self je pojem referující především k autentickému sebepojetí a spontaneitě, kontaktem s vlastními niterními potřebami. *Falešné já* se oproti tomu vyznačuje nedostatkem spontaneity, kontaktu s vlastními potřebami a introjekcí vnějších (často rodičovských) regulačních mechanismů. Krajním případem *falešného já* je narcismus, který představuje následování (často extrémních) kontingencí sebeúcty ve snaze o dosahování a udržování velkolepého sebepojetí. Narcismus se pojí s extrémně kontingentní, křehkou sebeúctou, diskrepancemi v sebepojetí, defenzivitou a s odklonem od naplňování autenticky vlastních potřeb.

Závěr

Výše zmíněné výzkumy potvrzují existenci významného vztahu sebeúcty a autenticity, přičemž se ukazuje, že míra kontingence sebeúcty negativně ovlivňuje schopnost jedince být sebou samým.

Z hlediska teorie sebe-determinace jsou podstatou kontingentní sebeúcty introjиковané seberegulační mechanismy, které jedince motivují k určitému chování, a toto působení je spojeno s prožitky tenze (fenomén *měl/a bych*). Naproti tomu nekontingentní sebeúcta pramení z integrace seberegulačních mechanismů a hodnot, jež je podkládají. Integrace je z této perspektivy způsob zvnitřnění, který člověku umožňuje chovat se spontánně, být v souladu s niterními potřebami, aniž by tyto byly v rozporu s udržováním sebeúcty. To znamená, že nejde jen o to, zda je sebeúcta jednoduše závislá či nezávislá, nýbrž spíše o to,

zda závisí na naplňování hodnot, které jedinec internalizoval, aniž by se s nimi skutečně ztotožňoval, anebo je naopak považuje za své vlastní.

Autenticita je tedy ohrožena sebeúctou v případě, že je sebeúcta zakládána na výsledcích v takových oblastech (resp. na takových hodnotách), které nejsou v souladu s niternými potřebami člověka, nepovažuje je za bytostně vlastní. Jako důvod k vytvoření takové sebeúcty se jeví opakovaná významná zkušenost s podmíněným přijetím, která znamená spojování prožitku vlastní hodnoty s určitým chováním (resp. s naplňováním určitých hodnot), které může být v rozporu s niternými potřebami.

Ačkoli o spojitosti mezi autenticitou a sebeúctou píše mnoho autorů (v minulosti zejména psychoterapeuté), výzkum této oblasti je spíše v plenkách, protože existuje velká část této tematiky, která zůstává neprobádanou. Osobně bych se v navazující diplomové práci chtěl zaměřit na výzkum doménově specifických kontingencí sebeúcty a autenticity mezi českými studenty vysokých škol, přičemž mojí primární hypotézou je, že autenticita bude nejvíce potlačována u osob, jejichž pocit vlastní hodnoty je založen předně na atraktivitě a souhlasu či obdivu druhých. Další z možných variant by bylo zaměření na souvislost autenticity a dominantní podsložky sebeúcty (sebe přijetí / vnímaná vlastní kompetence).

Literatura:

- AHMED, Eliza, Valerie BRAITHWAITE. "What, Me Ashamed?" Shame Management and School Bullying: School engagement versus shame management. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 2004, vol. 41, issue 3, s. 269-294. DOI: 10.1037/e552522012-004. ISSN [neuvedeno].
- ASSOR, Avi, Guy ROTH a Edward L. DECI. The Emotional Costs of Parents' Conditional Regard: A Self-Determination Theory Analysis. *Journal of Personality*. 2004, vol. 72, issue 1, s. 47-88. DOI: 10.1111/j.0022-3506.2004.00256.x. ISSN [neuvedeno].
- BAUMEISTER, Roy F., Brad J. BUSHMAN, W. Keith CAMPBELL. Self-Esteem, Narcissism, and Aggression: Does Violence Result From Low Self-Esteem or From Threatened Egotism? *Current Directions in Psychological Science*. 2000, 9(1): 26-29. DOI: 10.1037/e552692012-026. ISSN [neuvedeno].

- BLASCOVICH, James; TOMAKA, Joe. Measures of self-esteem. *Measures of personality and social psychological attitudes*, 1991, 1: 115-160. ISSN [neuveдено].
- BLATNÝ, Marek a Alena PLHÁKOVÁ. Temperament, intelligence, sebepojetí: nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu. Vyd. 1. Brno: *Psychologický ústav Akademie věd ČR*. 2003, 150 s. ISBN 80-86620-05-0.
- BLATNÝ, Marek a Lída OSECKÁ, L. Zdroje sebehodnocení a životní spokojenosti: osobnost a strategie zvládání. *Československá psychologie*. 1998, 42, 5, 385-394. ISSN [neuveдено].
- BLATNÝ, Marek. Osobnostní determinanty sebehodnocení a životní spokojenosti: Mezipohlavní rozdíly. *Československá Psychologie*. 2001, vol. 45 (5), s. 385-392. ISSN [neuveдено].
- BLOCK, Jack a Richard W. ROBINS. A Longitudinal Study of Consistency and Change in Self-Esteem from Early Adolescence to Early Adulthood. *Child Development*. 1993, vol. 64, issue 3, s. 909-923. DOI: 10.1111/j.1467-8624.1993.tb02951.x. ISSN [neuveдено].
- BRENNAN, K. A. a K. A. MORNS. Attachment Styles, Self-Esteem, and Patterns of Seeking Feedback from Romantic Partners. *Personality and Social Psychology Bulletin* [online]. 1997, vol. 23, issue 1, s. 23-31 [cit. 2015-02-12]. DOI: 10.1177/0146167297231003. ISSN [neuveдено].
- BURI, John R. Self-esteem and appraisals of parental behavior. *Journal of Adolescent Research*. 1989, 4.1 (1989): 33-49. ISSN [neuveдено].
- BUSHMAN, Brad J. a Roy F. BAUMEISTER. Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence? *Journal of Personality and Social Psychology*. 1998, 75(1): 219-229. DOI: 10.1037//0022-3514.75.1.219. ISSN [neuveдено].
- BUTLER, Andrew C., Jack E. HOKANSON a Heather A. FLYNN. A comparison of self-esteem lability and low trait self-esteem as vulnerability factors for depression. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1994, vol. 66, issue 1, s. 166-177. DOI: 10.1037/0022-3514.66.1.166. ISSN [neuveдено].
- CAMPBELL, Jennifer D., et al. Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of personality and social psychology*. 1996, 70.1: 141. ISSN [neuveдено].
- CROCKER, Jennifer. Contingencies of self-worth: Implications for self-regulation and psychological vulnerability. *Self and Identity*, 2002, 1.2: 143-149. ISSN [neuveдено].
- CROCKER, Jennifer; KNIGHT, Katherine M. Contingencies of self-worth. *Current directions in psychological science*. 2005, 14.4: 200-203. ISSN [neuveдено].
- CROCKER, Jennifer; PARK, Lora E. Seeking self-esteem: Construction, maintenance, and protection of self-worth. 2003. ISSN [neuveдено].
- CROCKER, Jennifer; WOLFE, Connie T. Contingencies of self-worth. *Psychological review*. 2001, 108.3: 593. ISSN [neuveдено].
- DECI, Edward L., Haleh EGHRARI, Brian C. PATRICK a Dean R. LEONE. Facilitating Internalization: The Self-Determination Theory Perspective. *Journal of Personality*. 1994, vol. 62, issue 1, s. 119-142. DOI: 10.1111/j.1467-6494.1994.tb00797.x. ISSN [neuveдено].

- DECI, Edward L.; RYAN, Richard M. Human autonomy. In: *Efficacy, agency, and self-esteem*. 1995, p. 31-49. ISSN [neuveđeno].
- DIENER, Ed a Marissa DIENER. Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995, vol. 68, issue 4, s. 653-663. DOI: 10.1037//0022-3514.68.4.653. ISSN [neuveđeno].
- DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 2. opr. vyd. Praha: Portál, 1998, 175 s. ISBN 80-717-8251-3.
- EPSTEIN, S. The ecological study of emotions in humans. In K. Blankstein (Ed.), *Advances in the study of communications and affect*. New York: *Plenum*. 1979, s. 47–83. ISBN [neuveđeno].
- FEIN, Steven a Steven J. SPENCER. Prejudice as self-image maintenance: Affirming the self through derogating others. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1997, vol. 73, issue 1, s. 31-44. DOI: 10.1037/0022-3514.73.1.31. ISSN [neuveđeno].
- FONAGY, Peter a Mary TARGET. *Psychoanalytické teorie: perspektivy z pohledu vývojové psychopatologie*. Vyd. 1. Překlad Eva Klimentová. Praha: Portál, 2005, 398 s. ISBN 80-717-8993-3.
- GECAS, Viktor, Michael L. SCHWALBE. Parental Behavior and Adolescent Self-Esteem. *Journal of Marriage and the Family*. 1986, vol. 48, issue 1, s. 37-49. DOI: 10.2307/352226. ISSN [neuveđeno].
- GOLDMAN, Brian Middleton; KERNIS, Michael H. The role of authenticity in healthy psychological functioning and subjective well-being. *Annals of the American Psychotherapy Association*. 2002, 5.6: 18-20. ISSN [neuveđeno].
- GREEN, Liz a Juliet SHARMAN-BURKE. *Životní cesta v zrcadle mýtů: mytické příběhy jako inspirace pro život*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 215 s. ISBN 80-717-8528-8.
- GREENWALD, Anthony G., Mahzarin R. BANAJI, Morris N. EAGLE a Frederick T. RHODEWALT. Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review*. 1995, vol. 102, issue 1, s. 4-27. DOI: 10.1037/0033-295x.102.1.4. ISSN [neuveđeno].
- HARMON-JONES, Eddie, Linda SIMON, Jeff GREENBERG, Tom PYSZCZYNSKI a et AL. Terror management theory and self-esteem: Evidence that increased self-esteem reduced mortality salience effects. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1997, **72**(1): 24-36. DOI: 10.1037//0022-3514.72.1.24. ISSN [neuveđeno].
- HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: *Portál*. 1998, 165 s. Studium. ISBN 80-717-8198-3.
- HIGGINS, E. Tory. Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review*. 1987, vol. 94, issue 3, s. 319-340. DOI: 10.1037//0033-295x.94.3.319. ISSN [neuveđeno].
- HILL, S. E. a D. M. BUSS. The evolution of self-esteem. In M. H. KERNIS (Ed.), *Self-esteem issues and answers: A sourcebook of current perspectives*. New York: *Psychology Press*. 2006, s. 328-333. ISSN [neuveđeno].
- HOGENOVÁ, Anna. *K „usebírání“*. In: Sffp.web.cz [online]. 10.12.2007 [cit. 12.4.2015]. Dostupné z: <http://sffp.web.cz/archiv/hoganova5.htm>
- HORNEY, Karen. *Neouróza a lidský růst: zápas o seberealizaci*. 1. vyd. 2000. ISBN 80-720-5715-4.

- KAMENIŠŤÁK, Roman. Vztah sebehodnocení a rizikového chování v rané adolescenci. Brno, 2008. Diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- KAVANAGH Phillip S. a Hayley E. SCRUTTON. Self-esteem. In HILL, Virgil Z., Lisa M. WELLING a Todd K. SHACKELFORD (Ed.), *Evolutionary Perspectives on Social Psychology*. Springer International Publishing. 2015, s. 127-136. DOI: 10.1007/978-3-319-12697-5_10. ISBN [neuveдено].
- KERNIS, Michael H. Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological inquiry*. 2003, 14.1: 1-26. ISSN [neuveдено].
- KERNIS, Michael H., Anita C. BROWN a Gene H. BRODY. Fragile Self-Esteem in Children and Its Associations With Perceived Patterns of Parent-Child Communication. *Journal of Personality*. 2000, vol. 68, issue 2, s. 225-252. DOI: 10.1111/1467-6494.00096. ISSN [neuveдено].
- KERNIS, Michael Howard. *Self-esteem issues and answers: a sourcebook on current perspectives*. New York: Psychology Press. 2006. ISBN 18-416-9420-7.
- KLEIN, Helen Altman. Temperament and self-esteem in late adolescence. *Journal of Research in Childhood Education*. 1992, vol. 27, s. 689-94. ISSN [neuveдено].
- KOOLE, Sander L. a Brett W. PELHAM. On the Nature of Implicit Self-Esteem: The Case of the Letter Name Effect. In Steven J. SPENCER (Ed.), *Motivated Social Perception*. 1. issued in paperback. Hove: Psychology, 2013, s. 93-116. ISBN 978-041-5650-298.
- LEMAY, Edward P.; CLARK, Margaret S. "You're Just Saying That." Contingencies of self-worth, suspicion, and authenticity in the interpersonal affirmation process. *Journal of experimental social psychology*. 2008, 44.5: 1376-1382. ISSN [neuveдено].
- LUHTANEN, Riia K.; CROCKER, Jennifer. Alcohol use in college students: effects of level of self-esteem, narcissism, and contingencies of self-worth. *Psychology of Addictive Behaviors*. 2005, 19.1: 99. ISSN [neuveдено].
- MACEK, Petr. Euronet pilot study : Životní spokojenost a sebehodnocení českých adolescentů. Brno : *Psychologický ústav AV ČR*. 1998, roč. 4/1998, č. 9. ISSN [neuveдено].
- MACHANOVÁ, Markéta. Fenomén sebehodnocení: Psychometrická analýza dotazníku SLCS-R. Brno, 2009. Diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- SNOPEK, Mojmír.; Veronika HUBLOVÁ; Marek BLATNÝ; Martin JELÍNEK. Osobnostní koreláty životní spokojenosti a sebehodnocení u adolescentů: rodové rozdíly. *Československá psychologie*. 2011, 55, 6, 521-533. ISSN [neuveдено].
- PARK, Lora E., Jennifer CROCKER. Contingencies of self-worth and responses to negative interpersonal feedback: Predicting Positive and Negative Well-Being. *Self and Identity*. 2008, vol. 7, issue 2, s. 184-203. DOI: 10.2172/4514255. ISSN [neuveдено].
- PELHAM, Brett W., William B. SWANN, Morris. From self-conceptions to self-worth: On the sources and structure of global self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989, vol. 57, issue 4, s. 117-142. DOI: 10.1007/978-1-4613-9564-5_6. ISSN [neuveдено].
- RHODEWALD, F. *Possessing and striving for high self-esteem*. In: *Self-esteem issues and answers: a sourcebook of current perspectives*. Psychology Press New York, 2006. ISBN [neuveдено].

- ROBINS, Richard W. a Kali H. TRZESNIEWSKI. Self-Esteem Development Across the Lifespan. *Current Directions in Psychological Science*. 2005, vol. 14, issue 3, s. 158-162. DOI: 10.1111/j.0963-7214.2005.00353.x. ISSN [neuveдено].
- RÖHR, Heinz-Peter. *Narcismus - vnitřní žalář: vznik poruchy, průběh a možnosti jejího překonání*. Vyd. 1. Překlad Petr Patočka. Praha: Portál, 2001, 158 s. Spektrum (Portál). ISBN 80-717-8450-8.
- ROSENBERG, Morris, et al. Global self-esteem and specific self-esteem: Different concepts, different outcomes. *American sociological review*. 1995, 141-156. ISSN [neuveдено].
- RYAN, Richard M. a James P. CONNELL. Perceived locus of causality and internalization: Examining reasons for acting in two domains. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989, vol. 57, issue 5, s. 749-761. DOI: 10.1037/0022-3514.57.5.749. ISSN [neuveдено].
- RYAN, Richard M. a Kirk Warren BROWN. Why We Don't Need Self-Esteem: On Fundamental Needs, Contingent Love, and Mindfulness. *Psychological Inquiry*. 2003, vol. 14, issue 1, s. 71-76. ISSN [neuveдено].
- SALMIVALLI, C., A. KAUKIAINEN, L. KAISTANIEMI, K. M. J. LAGERSPETZ. Self-Evaluated Self-Esteem, Peer-Evaluated Self-Esteem, and Defensive Egotism as Predictors of Adolescents' Participation in Bullying Situations: A new lens on the self-esteem paradox. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1999, vol. 25, issue 10, s. 87-116. DOI: 10.1007/978-1-4684-8956-9_5. ISSN [neuveдено].
- SCHMITT, David P., Jüri ALLIK a M. ROSENBERG. Simultaneous Administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 Nations: Exploring the Universal and Culture-Specific Features of Global Self-Esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2005, vol. 89, issue 4, s. 623-642. DOI: 10.1037/t01038-000. ISSN [neuveдено].
- SCHWALBE, Michael L.; STAPLES, Clifford L. Gender differences in sources of self-esteem. *Social Psychology Quarterly*. 1991, 158-168. ISSN [neuveдено].
- STEFANONE, Michael A., Derek LACKAFF, Devan ROSEN. Contingencies of Self-Worth and Social-Networking-Site Behavior. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2011, vol. 14, 1-2, s. 41-49. DOI: 10.1037/e633912013-405. ISSN [neuveдено].
- TAFARODI, R. W., W. B. SWANN a Carla D. HUNTER. Individualism-Collectivism and Global Self-Esteem: Evidence for a Cultural Trade-Off. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 1996, vol. 27, issue 6, s. 651-672. DOI: 10.1037/e531942007-001. ISSN [neuveдено].
- TAFARODI, R.W a W.B SWANN. Two-dimensional self-esteem: theory and measurement. *Personality and Individual Differences*. 2001, vol. 31, issue 5, s. 39-53. DOI: 10.4135/9781446250969.n3.
- TAFARODI, Romin W.; VU, Carolyn. Two-dimensional self-esteem and reactions to success and failure. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1997, 23: 626-635. ISSN [neuveдено].
- TRACY, Jessica L., et al. Authentic and hubristic pride: The affective core of self-esteem and narcissism. *Self and identity*. 2009, 8.2-3: 196-213. ISSN [neuveдено].

- TRZESNIEWSKI, Kali H., M. Brent DONNELLAN, Richard W. ROBINS. Low self-esteem during adolescence predicts poor health, criminal behavior, and limited economic prospects during adulthood. *Developmental Psychology*. 2006, vol. 42, issue 2. ISSN [neuvedeno].
- *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*. Vyd. 1. Nakladatelský dům OP, 1996-, 4 sv. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-858-4117-7.
- VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. Sociální psychologie. *Psychologie (ISV)*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1997, 453 s. ISBN 80-858-6620-X.
- WINNICOTT, Donald. The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development. *International Universities Press*. 1965. ISSN [neuvedeno].
- ZEIGLER-HILL, Virgil a Jennifer BOSSON. Discrepancies Between Implicit and Explicit Self-Esteem: Implications for Narcissism and Self-Esteem Instability. *Journal of Personality*. 2006, vol. 74, issue 1, s. 119-144. DOI: 10.1037/e633872013-026. ISSN [neuvedeno].

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: Filip Jagrik

Studijní program:bc.

Studijní obor: Psychologie

Název práce: Kontingence sebeúcty a autenticita

Počet stran (bez příloh):52

Celkový počet stran příloh:0

Počet titulů české literatury a pramenů:11

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:56

Počet internetových odkazů:1

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Rok dokončení práce:2015

Evidenční list knihovny

Souhlasím s tím, aby má bakalářská/diplomová práce byla využívána ke studijním účelům.

V Praze, dne:20.7.2015

.....

Uživatel/ka potvrzuji svým podpisem, že pokud tuto bakalářskou/diplomovou práci využiji ve své práci, uvedou ji v seznamu literatury a budou ji řádně citovat jako jakýkoliv jiný pramen:

Jméno, příjmení	Adresa	Datum	Podpis

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta: Filip Jagrik
Obor studia: psychologie
Název práce: Kontingence sebeúcty a autenticita
Vedoucí práce: doc. Karel Hnilica

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 51
Počet stránek příloh: 0
Počet titulů v seznamu literatury: cca 60

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

x				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

x				
---	--	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Práce je věnována teoretickému rozboru problematiky sebepojetí, sebeúcty a autenticity z pohledu dnešní psychologie. Jde o velmi dobře sepsanou přehledovou práci založenou především na četbě původních pramenů.
Rozlišení různých dimenzí sebeúcty otevírá prostor pro některé nové otázky. Dvě z nich předkládám do diskuse: Lze podle Vašeho soudu udržet morální řád ve společnosti bez introjikovaných komponent sebeúcty? Jak důležitým cílem je pak autenticita?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Práce splňuje podmínky kladené na bakalářskou práci.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis:

8. 9. 2015

doc. Karel Hnilica

**Posudek oponentky bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta: Filip Jagrik

Obor studia: Psychologie

Název práce: Kontingence sebeúcty a autenticita

Oponentka bakalářské práce – Mgr. Zuzana Janotková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 51

Počet stránek příloh: 0

Počet titulů v seznamu literatury: 66

0 ¹	1	2	3	4
----------------	---	---	---	---

Výběr tématu

	X			
--	---	--	--	--

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

--	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

--	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Student se ve své bakalářské práci věnuje tématu: "Kontingence sebeúcty a autenticity"

Práce je čistě teoretická. Danému tématu je věnována pozornost z různých aspektů. Pojednává komplexně o sebeúctě, přes základní vymezení, zdroje a funkce sebeúcty, mechanismy obrany sebeúcty, konceptualizace optimální sebeúcty, kontingenci sebeúcty a autenticitě.

Důležitou a přínosnou součástí práce jsou uvedené výzkumy k dané problematice, které se prolínají celou prací.

Obzvláště zajímavou je kapitola o kontingenci sebeúcty a autenticitě.

Z formálního hlediska je práce přehledná, koherentní odborný text. Kapitoly na sebe navazují, jsou zde splněny požadavky na citační normu.

Velkým přínosem práce je, že je zpracována s použitím převážně cizojazyčné odborné literatury.

Student zde uvádí i další navázání na svou teoretickou práci ve své diplomové práci. Zaměření se na výzkum doménově specifických kontingencí sebeúcty a autenticity mezi českými studenty vysokých škol vnímám jako důležitý směr.

Z práce je znát nasazení studenta k danému tématu a odborné zpracování.

Celkově hodnotím tuto teoretickou bakalářskou práci jako vysoce odborně kvalitní a přínosnou a doporučuji k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

1. Co Vás vedlo ke zpracování teoretické práce právě s upozorněním na důležitost kontingence a autenticity v souvislosti k sebeúctě?
2. Uveďte, prosím, proč jste si vybral jako další navázání na svou teoretickou práci do výzkumného záměru právě doménově specifické kontingence sebeúcty a autenticity mezi českými studenty vysokých škol?

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 8.8.2015

